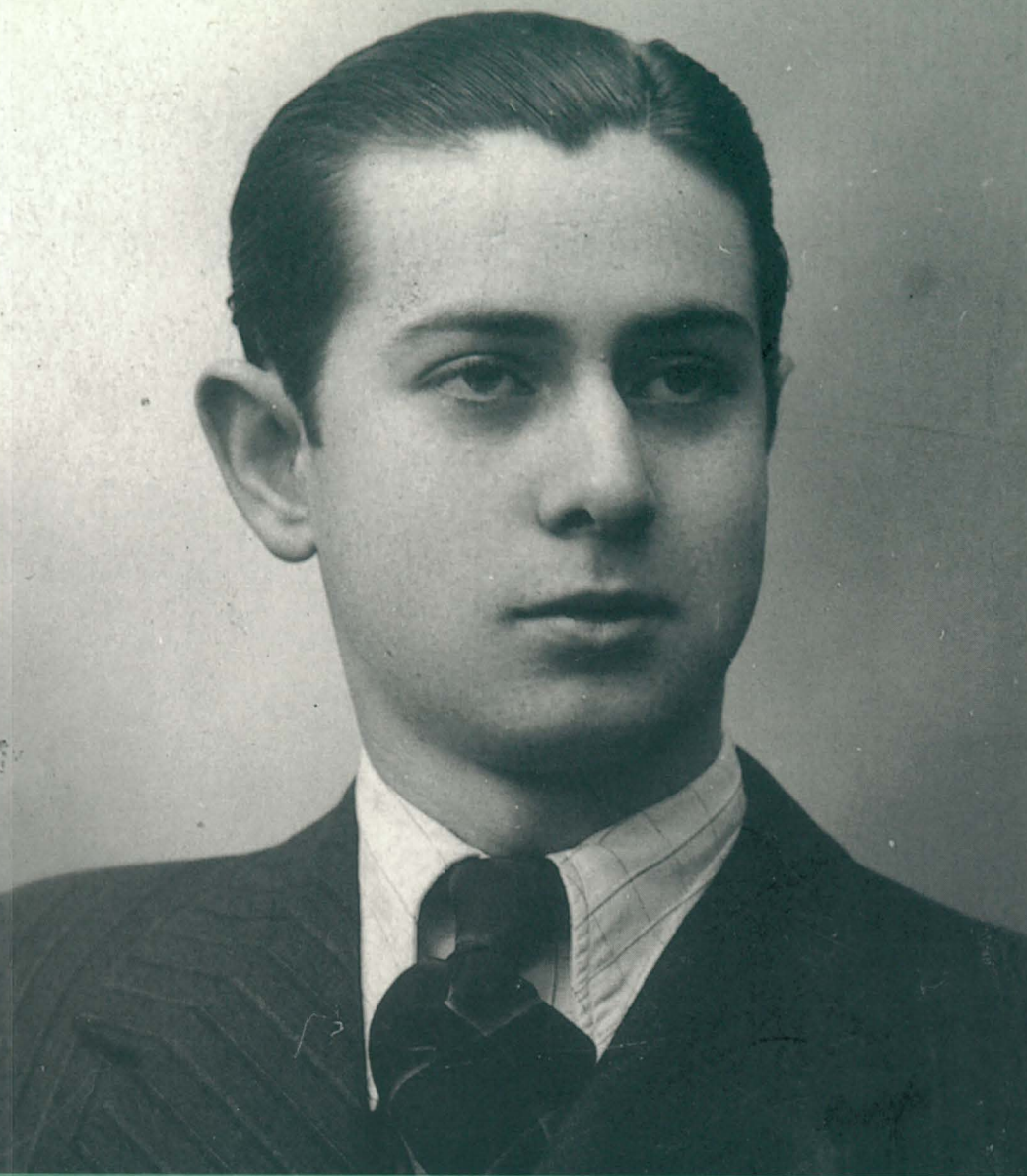

En memòria de
Felip Calvet i Costa (1920-1999)

Testimoni guixolenc de l'exili català de 1939

En memòria de
Felip Calvet i Costa (1920-1999)

Testimoni guixolenc de l'exili català de 1939

Àngel Jiménez

Sant Feliu de Guíxols, 2003

En memòria de
Felip Calvet i Costa (1920-1999)

Testimoni guixolenc de l'exili català de 1939

ESTUDIS GUIXOLENCES

Edició

Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols
Diputació de Girona

Autor

Àngel Jiménez

Imatges

Enric Àguila (Pàg. 8)
Salvador Guebara (Pàg. 24)
La resta són de l'AMSFG i de Teresa Rovira

Assessorament lingüístic

Josep Solà

Disseny i maquetació

Dosis Disseny

Impressió

Gràfiques Alzamora

Dipòsit legal: GI-515-2003

ISBN: 84-932263-2-7

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny, no pot ser reproduïda, emmagatzemada ni transmesa de cap manera ni per cap mitjà (elèctric, mecànic, òptic, de gravació o bé fotocòpia) sense autorització prèvia de l'autor i editor.

índex

PÒRTIC	7
---------------------	----------

EN MEMÒRIA DE FELIP CALVET I COSTA (1920-1999)

Testimoni guixolenc de l'exili català de 1939

Introducció	11
Vida familiar a la fonda Sant Elm, de Sant Feliu de Guíxols	15
Les primeres lligons, a l'escola i a la fonda	17
Iniciació a les actuacions polítiques	21
La violència d'una guerra: la repressió republicana i el front de guerra	22
El desterrament a França	27
Montpeller. Els estudis superiors, universitaris, de Felip Calvet	29
La dedicació professional de Felip Calvet: el comerç del suro	32
Felip Calvet, al servei de Josep Irla i de la Generalitat de Catalunya a l'exili	40
Teresa Rovira i Felip Calvet: casament a Andorra	43
El difícil retorn de l'exili	46
La fidelitat al país, a la memòria de Josep Irla i a la institució de la Generalitat	54

APÈNDIXS

1. Les finances de la Generalitat de Catalunya a l'exili, durant la presidència de Josep Irla (1940-1954)	61
2. Correspondència	66

CRONOLOGIA	83
-------------------------	-----------

FELIP CALVET I COSTA (1920 - 1999).

pòrtic

El modest homenatge queenguany -juliol del 2003- fem, a títol pòstum, a

Felip Calvet i Costa s'inscriu i emmarca en el projecte de recerca global que promou el Grup de Recerca de l'Època Franquista de Sant Feliu de Guíxols, i que té com a objectiu la investigació i la difusió de la memòria individual i col·lectiva dels guixolencs que varen patir l'exili exterior i els exilis interiors. D'aquests darrers, en parlem en plural perquè ens referim a les diferents manifestacions de repressió que el règim franquista va exercir contra la majoria de la comunitat guixolenca, durant la immediata postguerra.

És, doncs, oportú de recordar que en el seu dia l'Àrea de Patrimoni Cultural i Educació, conjuntament amb el GREF, va demanar a l'Ajuntament de la ciutat un gest institucional de rehabilitació jurídica i moral de tots els guixolencs que van ser víctimes del franquisme durant la immediata postguerra.

Es tracta de fer un exercici de memòria col·lectiva; un gest de pedagogia cívica i democràtica per recordar tots aquells que, gràcies a la seva oposició durant la dictadura de Franco, han fet possible que nosaltres puguem gaudir avui d'una situació de benestar social notable.

Si repassem breument la història més recent del país, ens adonarem que la violència de la dictadura del general Franco va ser essencial als seus propòsits: la decisió més ferma d'anul·lar els avenços socials que havia comportat la reforma duta a terme durant la Segona República, del 1931 al 1933, perquè perjudicaven els interessos de la classe social privilegiada (terratinents, burgesos, militars, eclesiàstics, nobles, etc.).

Durant els primers anys de la postguerra, els vencedors varen retre tot l'honor a les víctimes de la repressió republicana: homenatges, misses, creus als cementiris, monuments dedicats als *Caídos por Dios y por España*. Mentrestant, però, tots aquells guixolencs que s'havien significat donant suport a la legalitat democràtica de la República es veien obligats a abandonar el seu país; l'exili, amb tot el que representa aquesta paraula. Altres, que es quedaren refiats a la seva ciutat, varen ser empresonats, jutjats i condemnats per "rebel·lió militar", acusats de defensar la legalitat republicana

MANIFESTACIÓ FRANQUISTA AL PASSEIG DE SANT FELIU DE GUÍXOLS, 1939.

precisament per part dels revoltats contra l'ordre constitucional; és a dir, pels que de debò n'eren, de rebels. Uns pagaren amb la seva vida, altres ho feren amb penes de presó i amb els seus béns. Eren sentències imposades per un consell de guerra de règim militar sense cap mena de garantia jurídica. S'aplicava una "justícia al revés". Les penes ja eren donades abans de celebrar-se la simulació d'un judici. Finalment, altres guixolencs varen estar subjectes a un procés de depuració, pel qual perdien els seus llocs de treball a l'Ajuntament, al cos de professors, a la companyia del tren de Sant Feliu-Girona, etc. Altres van restar igualment subjectes a la Llei de Responsabilitats Polítiques, i alguns van ser sotmesos a la repressió infligida a la maçoneria i al comunisme.

No cal dir que la víctima d'aquella dictadura feixista va ser la major part de la comunitat guixolenc, ja que la por a la delació -que era afavorida-, a la denúncia i a la venjança van marcar la vida quotidiana de tots els ciutadans. La repressió i la manca de llibertats sindicals i polítiques afectaren especialment la classe social més modesta i menys afavorida econòmicament. Els marginats i els pobres, com a grup social, fàcilment podien ser considerats com l'*enemic interior*.

La veracitat de la història va ser amagada pel franquisme fins al punt de desvirtuar-ne el sentit i les responsabilitats, davant els ulls mig tancats d'una majoria social que volia oblidar tots els desastres: els de la guerra i els de la postguerra.

Durant la transició democràtica, en comptes de rehabilitar els "vençuts" silenciats durant el franquisme, es va imposar la desmemòria, i un pacte d'oblit va ignorar el dret a la justícia i al reconeixement públic de les víctimes de la Dictadura i els seus familiars.

Ens consta que encara hi ha guixolencs que pensen que no cal parlar-ne, d'aquest passat; perquè s'ha de mirar cap al futur, que és el que realment interessa. Però aquest futur -pensem nosaltres- no es pot bastir sobre el no-res de la desmemòria col·lectiva d'uns esdeveniments que han estat tan crucials dins la nostra història, i que tots plegats hem d'assumir.

L'actual convivència democràtica no es pot basar en l'oblit, ni ha de tenir por d'enfrontar-se amb la veritat del que va passar, ni de "ferir sensibilitats". Perquè el fet és que encara perdura en l'inconscient col·lectiu la convicció que els "vençuts", víctimes de la repressió de la Dictadura, tenien alguna responsabilitat que havien de pagar. I com que la seva -i nostra- experiència és encara tan traumàtica, s'ha de fer aflorar aquest inconscient a fi de restituir-los (a ells, als seus familiars i a tots nosaltres) el reconeixement públic i, si fos possible, la justícia. Es tracta d'aconseguir la veritable reconciliació, a partir del reconeixement i de l'acceptació de la responsabilitat de cadascú.

L'any 1995, als Tallers d'Història de l'Arxiu Municipal de Sant Feliu, es va treballar el tema de la Guerra Civil, i es va fer memòria de totes les víctimes de la guerra, del seu cost humà: víctimes dels bombardeigs, de la repressió republicana, dels morts al front i de la repressió del primer franquisme. S'intentà fer memòria i difondre un fet de la nostra història tan important, assumint l'enorme complexitat de l'esdeveniment, i defugint tota simplificació.

Aquest grup de recerca, amb l'àrea municipal esmentada, es proposa, doncs, d'aprofundir en l'estudi de l'època franquista i divulgar-ne els resultats, duent a terme d'aquesta manera una activitat social de memòria que recuperi, d'un oblit deliberat, aquells guixolencs que ho donaren tot per l'adveniment de les llibertats democràtiques. La seva lluita, en conjunt, ha estat útil. La seva vida pertany al patrimoni històric de la població.

No voldríem acabar aquest preàmbul sense expressar el ferm convenciment que si, d'una banda, ens ha semblat imprescindible recordar els fets més amunt esmentats, també ens sembla -d'altra banda- que és vital aprendre a passar-ne pàgina. Els records, encara que justos, no poden servir per a obstaculitzar l'autèntic retrobament de la comunitat guixolenc. Sense cap mena de rancúnia ni de ressentiment en relació al passat, hem de construir conjuntament, amb concòrdia, un futur humanament millor per a tots.

Aquest reconeixement pòstum al guixolenc Felip Calvet i Costa i a la seva esposa Teresa Rovira i Comes, que van viure la crua realitat de l'exili -i en retornaren, per explicar-ho-, és la continuació de l'homenatge que vam fer als inicis del mes de desembre de l'any passat, dedicat al col·lectiu de les víctimes del franquisme. I esperem que enllaci amb tots aquells actes que anirem fent, si és possible, en el transcurs del treball de recerca que porta a terme el Grup de Recerca de l'Època Franquista de Sant Feliu de Guíxols.

SANT FELIU, ELS ANYS VINT.

introducció

11

El mes de març

passat s'acomplí el quart aniversari el traspàs de Felip Calvet i Costa¹. Una efemèride dolorosa que, d'altra banda, avui coincideix amb una circumstància de màxim interès per a la població guixolenc: el lliurament a la ciutat de Sant Feliu de Guíxols, mitjançant l'Arxiu Municipal, del fons documental i fotogràfic que l'historiador guixolenc va utilitzar per escriure -amb la col·laboració de Josep M. Roig i Rosich- la biografia de Josep Irla, a més d'altres documents i papers més personals. Una donació important que va ser feta pel seu fill Francesc Calvet i Rovira² (a.c.s.) i per la seva muller Teresa Rovira i Comes.

Per aquest motiu, volem retre-li un petit homenatge. Fer-ne un breu i modest recordatori, com a testimoni sincer i agraït de la població. Som conscients que, amb tan poques pàgines, no es farà justícia a la rica i complexa personalitat de Felip Calvet: historiador que, professionalment, es va dedicar a la comercialització de taps de xampany; home del país, bon conversador i fidel amic.

A pesar de la seva modèstia i de la voluntat de restar sempre en segon pla, Felip va ser un home eficient, que va tenir un paper important en circumstàncies difícils del món polític de l'exili, i també després de l'exili. Ara per ara, en la documentació lliurada, no hi hem trobat uns records escrits de totes les seves vivències. I així, ben segur, haurem perdut la memòria de moltes coses essencials de la seva trajectòria individual i de la col·lectiva, del seu poble, en un temps i espai determinats. Tanmateix, hi hem trobat cartes, alguns apunts i altres escrits que ens permetran reconstruir molt parcialment la seva memòria. Per sort, però, ens restarà per sempre una obra biogràfica que ha esdevingut bàsica en l'estudi del polític català: *Josep Irla, president de la Generalitat a l'exili*.

Vam conèixer Felip a la sala de consulta de l'arxiu municipal quan estava emplaçat a l'edifici de l'ajuntament, on coincidíem a finals del decenni dels setanta.

1. Felip Calvet i Costa (Sant Feliu de Guíxols, 9 de maig de 1920 - Barcelona, 2 de març de 1999).
2. Francesc Calvet i Rovira (Perpinyà, 6 de novembre de 1947 - Barcelona 10 de gener de 2002).

Força anys més tard, Felip va col·laborar intensament en l'exposició d'homenatge que Sant Feliu dedicà a Josep Irla, l'octubre de 1998. Efectivament, qualsevol cosa que hom intentés fer o dir sobre la personalitat humana i política del president de la Generalitat de Catalunya a l'exili, Josep Irla, s'havia de fer forçosament a través d'en Felip. Ell, a l'exili, el va conèixer profundament. En retornar al país, lluità gairebé en solitari perquè no se'n perdés la memòria. L'historiador Josep M. Roig, els escriptors Josep-Lluís Carod-Rovira³ i Albert Manent⁴, i el periodista Josep Martí Gómez i tants d'altres en són testimonis.

No obstant això, quan l'abril de l'any 2001 va tenir lloc un acte institucional d'homenatge al president Irla -la col·locació del seu bust al Pati del Tarongers-, en la solemnitat d'aquell dia, al Saló de Sant Jordi del Palau de la Generalitat, hi hagué un oblit lamentable, un "silenci immerescut": no

HOMENATGE AL PRESIDENT JOSEP IRLA CELEBRAT A SANT FELIU L'ANY 1998.

3. CAROD-ROVIRA, J.-LL., "Memòria de Felip Calvet", *Avui*, 10.03.1999.

4. MANENT, A., "Teresa Rovira i Felip Calvet: travessar el desert de l'exili", dins *Retorn a abans d'ahir*, Destino, 1993.

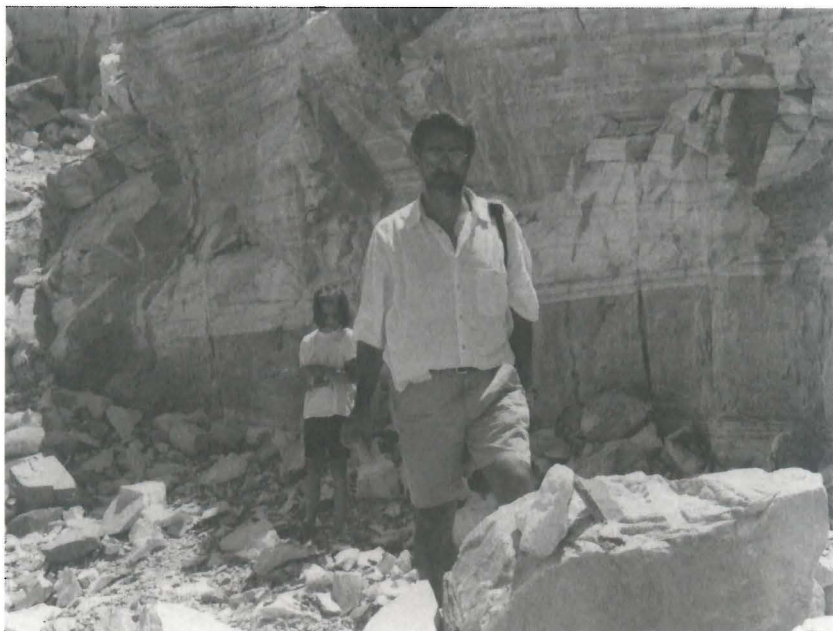
TERESA ROVIRA I FELIP CALVET AMB MARIA, LA NÉTA, 1991.

s'evocà el record de Felip Calvet⁵, de qui -paradoxalment- havia fet possible aquell acte de justícia, de qui havia viscut i lluitat tota la vida perquè no es perdés la memòria del president a l'exili.

Per la nostra banda, de tot el seguit d'imatges que ens vénen a la memòria, en retenim l'últim flaix, la darrera i viva imatge -en públic- de Felip Calvet a la seva ciutat natal. La de la seva assistència i participació en les jornades que Sant Feliu de Guíxols, l'any 1998, va dedicar a Josep Irla. Malgrat el fort dolor que l'afligia, ens va voler parlar emocionat del president de la Generalitat a l'exili.

La vida de Felip Calvet i Costa és la història d'un estudiant guixolenc que veié estroncada la seva joventut a causa de les circumstàncies de la guerra i per les seves conseqüències a l'exili, fets dels quals esdevingué un testimoni preclar.

5. VICENTE, J., "El solitari de Cogolin. La memòria i l'oblit", *Àncora*, 26.04.2001.

FRANCESC CALVET I ROVIRA (PERPINYÀ, 1947- BARCELONA, 2002).

És en aquest context, doncs, que ens proposem de recordar i donar a conèixer la trajectòria humana de Felip Calvet, perquè, d'acord amb el que afirmava l'historiador i pare polític d'en Felip -mai més ben dit, en el doble sentit de la paraula-, Antoni Rovira i Virgili: "El record és la prolongació espiritual de les vides materialment extintes".

Però la memòria individual de Felip Calvet i Costa no la podem -ni volem- separar d'aquella persona que -segons l'afortunada expressió de l'amic Albert Manent⁶- el va acompanyar sempre en la seva travessia del desert de l'exili, la Teresa Rovira i Comes.

Aquest llibret, que parlarà necessàriament d'ells dos, té una doble finalitat. Per una banda, ha d'esdevenir un testimoni perdurable dels actes d'homenatge que celebrem aquests dies de juliol del 2003. I, per l'altra, ha de

6. MANENT, A., "Teresa Rovira i Felip Calvet: travessar el desert de l'exili", dins *Retorn a abans d'ahir*. Barcelona, Destino, 1993.

somoure la memòria col·lectiva de tots els guixolencs, de manera que, per uns breus moments, abandonin l'excessiva preocupació per la instantaneïtat del present.

En les breus línies que segueixen, vostès hi trobaran les anelles vitals més importants que formen la cadena de la vida -potser un xic simplificades per la brevetat de la publicació-, que justifiquen els actes celebrats els dies 4 i 5 de juliol del 2003, i que han permès que, en sessió plenària i per unanimitat, l'Ajuntament de la ciutat atorgués el títol -pòstum- de Fill Predilecte de la ciutat a Felip Calvet i el de Filla Adoptiva a Teresa Rovira.

Veritablement, la història real d'un i de l'altra se'ns escaparà, perquè tan sols apuntem alguns fets -sempre simples i barrejats: extraordinaris, habituals o tan vulgars com les anècdotes relacionades amb el món dels taps de suro-, que constituïran només un esbós de les seves vides. Caldrà que la imaginació ajudi els lectors -afegint-hi sentiments i silencis- a donar més versemblança i profunditat a l'aventura que van emprendre en Felip Calvet i la Teresa Rovira: l'exili i el retorn.

Vida familiar de la fonda Sant Elm, de Sant Feliu de Guíxols

El 21 de juliol de 1919, Jaume Calvet i Homs, que havia nascut a Caldes de Malavella feia vint-i-set anys, es casava amb Irene Costa i Pons, de la seva mateixa edat i veïna de Darnius, a l'església parroquial de Sant Feliu de Guíxols.

La jove parella començà la vida familiar al carrer de Miquel Boera, 21, on el 9 de maig de 1920 va néixer el primer fill del matrimoni. Batejat a l'església del Monestir, rebé el nom del seu avi patern, Felip.

Pocs anys més tard, la família canvià de domicili i passà a residir al carrer Nou del Garrofer. Eren temps difícils, els anys de la primera postguerra europea. I de feina, si se'n trobava, calia fer moltes hores per tirar endavant la casa. A en Jaume i a la Irene, ja els havia arribat el segon fill, en Francesc.

El pare treballava de taper i combinava la feina de la fàbrica amb la de fer -unes hores dels diumenges- de cambrer, una feina que ja havia fet de més jove. La mare, per la seva banda, feia de cuinera en una casa de senyors, al carrer dels Arbres.

L'experiència professional de l'un i de l'altra -ella, bona cuinera; ell, cambrer eficient- els animà a fer-se càrrec de la famosa fonda de Sant Elm, al carrer de la Processó (avui, de Joan Maragall).

L'establiment, que també era conegut amb el nom de cal Menut, tenia fama i tradició. Ja a finals del s. XIX, l'hostal hi era, i aleshores se'l coneixia amb el nom de *Fonda del Centro*. D'altra banda, el lloc -que podria semblar excèntric- es trobava ben situat. Era a la via normal que comunicava el centre de la vila amb el barri de Tueda, la carretera de Palamós i, des de 1892, amb l'estació del tren.

De fet, la posada era un edifici alçat el darrer terç del segle XIX, que constava de planta baixa -quadra i cort- i tres pisos. Al tombant d'aquell segle, l'hostal era regentat per Dolors Franquesa. Després el governaren Narcís Vicens i Vaqué i Maria Prats Bruguera, pares d'en *Sireno*.

No va ser fins a l'any 1928 que Jaume Calvet decidí fer-se'n càrrec, de la fonda "Santem". A partir de llavors -del maig-, els anuncis a les pàgines de *L'Avi Muné* eren una invitació pública a gaudir-ne, de les seves arts culinàries. La Irene sabia comprar, i era sens dubte una cuinera excepcional. La cuina de la fonda, a poc a poc, es féu amb una bona anomenada entre la gent de la població i del país, com també entre els pocs estrangers que hi venien de vacances.

Ens trobem ja en el període final de la Dictadura de Primo de Rivera, quan el desprestigi del general -i el de la Monarquia- augmentava amb la ma-

FONDA
"San Telmo,,

DE
Jaime Calvet

El nuevo dueño de este antiguo y acreditado establecimiento comunica a su distinguida clientela y al público en general que desde HOY corren de su cuenta todos los servicios del mismo.

Se ofrece para toda clase de encargos especiales a precios económicos, como son **Banquetes, Casamientos, Bautizos, etc.**, y para aquellas personas que al ausentarse la familia deseen un buen servicio esmerado y trato familiar.

Espléndido comedor Habitaciones con luz eléctrica
Pensiones a todo estar o solo comer a precios moderados

Maragall, 17 - S. Feliu de Guixols

teixa intensitat amb què ho feia la força de l'oposició al règim. De manera que després del septenni 1923-1930 era més previsible el triomf de la República, la vella i majoritària aspiració del poble guixolenc.

Les primeres lliçons, a l'escola i a la fonda

En aquest clima d'efervescència intel·lectual i política, envoltat de la millorable atmosfera creada per les flaires dels guisats de la seva mare -que d'alguna manera l'obligaven a tocar de peus a terra-, Felip anava creixent tant físicament com en coneixements. Igual que tants altres nois guixolencs de classe mitjana i obrera -clerical i anticlerical, tant se val-, Felip estudià als "Hermanos" de les Escoles Cristianes, al col·legi Sant Josep. Allí, bàsicament, hi cursà els estudis d'ensenyament primari.

El setembre de 1933, Calvet aprovà l'examen d'ingrés al Col·legi Subvencionat de Segon Ensenyament, que ocupava l'edifici de la plaça de la República, cantonada carrer Goula. I hi estudià bé, del primer al tercer curs de batxillerat.

El mes de març de 1936, els alumnes de l'institut -que havia assolit el rang de ser considerat com nacional, amb plenes atribucions- i junt amb els de la famosa Escola de S'Agaró, feien una excursió a Olot, Ripoll i Vic⁷. El professor de l'Institut Josep M. Álvarez⁸, ja aleshores, remarcava que les excursions no eren un passatemps qualsevol, ni un simple passeig, com alguns llavors creien. L'excursió tenia dos aspectes: un de social i un altre de científic. Tanmateix, segons Manuel Pla⁹ -professor de l'Escola de S'Agaró-, el més important d'aquests aspectes era el primer. Conèixer una vila no

CURS 1930- 1931, ALS "HERMANOS".

7. *La Costa Brava*, núm. 301; 14.03.1936.

8. Josep M. Álvarez Ribera és considerat el fundador de l'Institut de Segon Ensenyament, d'on era professor de ciències naturals. Nascut a Palamós l'any 1908, va ser destinat després a Figueres, on encara residia l'any 1981 i des d'on s'escribia amb Felip Calvet i altres exalumnes. Vegeu l'apèndix 2.20.

9. JIMÉNEZ, À., "Manuel Pla i Salat. Una indomable aventura pedagògica", *Revista de Girona*, núm. 197, novembre - desembre, 1999.

PROFESSORS I ALUMNES AL PATI DE L'INSTITUT, 31 DE GENER DE 1934.
(FELIP CALVET, EL QUART -PER L'ESQUERRA- DE LA TERCERA FILA).

era tan important com conèixer la vida i els costums de les persones que hi viuen. Els pedagogs d'un i altre centre educatiu coincidien a afirmar que el primer valor de totes les coses era sempre el seu valor més humà.

Aportem aquest cas concret -el de les excursions- perquè pot servir perfectament d'exemple per a mostrar un xic el progrés, que s'impulsava durant la República, en el camp educatiu. D'aquesta manera, Felip pogué conèixer de molt a prop dues experiències avançades -encara que ideològicament ben diferents: una de laica, i l'altra, confessional- del món de la pedagogia. La que promovia J.M. Álvarez, juntament amb la jove pedagoga guixolenc-a Margarida Wirsing¹⁰; i la que experimentava Narcís Masó a S'Agaró, un dels pocs intents d'escola activa -en règim d'internat- a Catalunya.

Experiències com aquelles brindaven a Felip Calvet l'oportunitat de fer amistat amb personalitats d'altres tendències o opcions -no necessàriament republicanes-, com la del sacerdot i poeta mossèn Bartomeu Barceló¹¹, professor d'educació religiosa i literària a l'Escola de S'Agaró, a qui, poc més endavant, Felip retrobarà en circumstàncies adverses i molt diferents.

El maig de 1936 Felip obtenia una mitjana de notable en els estudis de secundària.

Així, doncs, l'entrada de Felip Calvet als anys meravellosos de l'adolescència -de la curiositat i la sensibilitat- coincidí amb l'eufòria republicana que es respirava a Sant Feliu. Felip Calvet pujava enmig d'aquell ambient emotiu, havent de compaginar els estudis de batxillerat -Josep M. Álvarez, Margarita Wirsing, Joan M. Aguilar, Miguel Guzmán Aparicio, etc.- amb l'ajuda a casa, on amb tota seguretat hauria de parar taula, atendre els clients i els menesters de la cuina (dirigida aquells anys pel jove cuiner gironí Antoni Romaguera Gros¹²). Quan començaven les vacances escolars, a la fonda s'iniciava també la feina forta de l'estiu.

La fonda de Sant Elm esdevingué realment popular, tant pels seus estants i clients -des d'obers a estiuejants del primer turisme-, com per la qualitat, varietat i preu mòdic de la seva cuina ben feta: escudella i carn d'olla, sépia ofegada amb pèsols, pollastre amb moixernons, peixopalo, suquets de peix, etc.

Hi menjaven l'arquitecte municipal, el secretari de l'Ajuntament, el capità de la guàrdia civil, el comissari de policia, els camàlics i els tapers.

10. Margarida Wirsing i Bordas (Sant Feliu de Guíxols 1911 - 1995).

11. Bartomeu Barceló Tortella (Felanitx, 1888 - Terrassa, 1973). Prevere i poeta.

12. Per un contracte firmat el 1935, el cuiner cobraria 15 pessetes setmanals, i a l'estiu, de juny a setembre, 30 ptes-, a més de casa, taula parada i roba neta.

Hi tenien pensió completa professors de l'Institut de Segon Ensenyament, com Guzmán, Aguilar, etc., i aquells excel·lents mestres que foren Josep Mas¹³ i Joan Vidal Salomó.

A l'estiu, es comptaven entre la seva clientela intel·lectuals com Pompeu Crehuet i família.

La fonda era senzilla però acollidora, amb dos menjadors -un de molt gran i amb una capacitat per a cent cinquanta persones.

Iniciació a les actuacions polítiques

No lluny de casa seva, al carrer de Girona, hi vivien els germans Irla. La dona d'en Nicolau, la Càndida, també era de Darnius (de can Rajols), com la Irene, mare de Felip. De Darnius, també n'era Francesc Campà i Viarnés, que aleshores despuntava en els afers de la política local com a president de Joventuts d'Esquerra, regidor de Cultura i col·laborador assidu en moltes de les activitats extraescolars que es feien a l'Institut.

Una cosa i l'altra -la feina de la fonda (on Calvet donà els seus primers passos en la destresa per a les relacions públiques) i l'ambient polític- marcaran la seva dúctil personalitat, plena de vida encara tendra, de manera que sentirà sempre més una doble vocació o passió: la cuina i la seva terra.

Molt aviat, a Sant Feliu, va esdevenir president de la Federació Nacional d'Estudiants de Catalunya (FNEC) i delegat de l'organització a Girona. Hi coincidí -i en compartí la presidència- amb la seva companya d'estudis Paquita Rigau¹⁴, i amb tants d'altres joves inquiets de Sant Feliu.

Quan esclatà l'alçament militar, Margarita Wirsing Bordas, que era professora titular de matemàtiques, en commutà la docència per la de la física i la química. Sindicada a la FETE (Federació Espanyola de Treballadors de l'Ensenyament), va ser nomenada per Miquel Santaló directora-comissària de l'Institut. La matrícula d'alumnes, a l'Institut, anà disminuint. El curs 1936-37, els matriculats provisionals eren 180. El curs següent, n'erent tan sols 82; amb una assistència real de 50. Per prudència, i segons el consell de la Junta de Defensa Passiva, el centre es traslladà a les Carmelites, pri-

13. Josep Mas i Dalmau morí a Barcelona l'any 1981. És autor de *Pedagogia de la paràlisi cerebral infantil*. Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1984.

14. Francesca Rigau Coll va ser també presidenta de la FNEC. Amb data 22.09.1958 hi ha un carta de Paquita Rigau a Felip Calvet, on es feia palesa la seva mútua admiració i on expressava el condol per la mort d'en Pepito Irla, ocorreguda tres dies abans a Sanit-Raphaël. Vegeu l'apèndix 2.14.

mer, i després a la vall d'Aro.

En un poble petit com Sant Feliu -de poc més de nou mil habitants- tothom es coneixia. I els ciutadans que tenien afinitats culturals i polítiques es relacionaven de forma continuada per compartir les seves il·lusions comunes. En aquest marc, d'entusiasme associatiu, es fàcil d'imaginar l'amistat dels Irla, Campà, Wirsing, etc., amb els joves republicans que integraven la FNEC.

El mes d'abril de 1938, quan Paquita Rigau presidia la Junta de la FNEC, es publicà el primer butlletí de la federació local, que contenia una entrevista feta a Francesc Campà que havia escrit el mateix Felip Calvet. Aquest últim, essent encara alumne de l'institut, ja treballava a l'Ajuntament, on col·laborava en la tasca municipal que Francesc Campà hi desenvolupava, concretament a la regidoria de Proveïments.

La revista també incloïa un article de Margarida Wirsing, datat a Guixols el 24 de desembre de 1937, en què animava els estudiants a mantenir el seu desig de saber i la seva fe en la cultura. "Que no mori mai en vosaltres l'afany a uns coneixements més amplis i millors! Conreant l'esperit, us fareu membres predilectes de la societat del demà. D'aquest demà més humà i més digne, que tots esperem ple de promeses".

No caldrà dir que aquest escrit li serà tingut en compte -desfavorablement, és clar-, a la Margarida Wirsing, en els dos expedients sumaríssims d'urgència que se li obriran els anys 1939 i 1940 pel delictes de *rebelión militar*.

És de suposar que també, a Felip Calvet, se li hauria tingut en compte en un possible expedient per responsabilitats polítiques l'entrevista feta a Francesc Campà, que seria afusellat el 1939.

En aquest conjunt de circumstàncies docents i ciutadanes, Felip s'iniciava a poc a poc en l'activitat política com a jove d'Esquerra Republicana, amb actes de servei al seu poble i de fidelitat a les institucions democràtiques.

La violència d'una guerra: la repressió republicana i el front de guerra

Com és sabut, el fracàs del cop d'estat antirepublicà del 17-19 de juliol de 1936 va degenerar en una guerra civil. A part de la violència bèl·lica, la guerra va comportar una violència política de gran magnitud. La violència exterminadora, institucional, ja formava part de les previsions dels sedici-

FELIP CALVET, AL MIG, AMB ELS COMPANYS JOSEP BARNEDA
(ESQUERRA) I AGUSTÍ CASANOVA (A LA DRETA).

VOLUNTARIS GUIXOLENCs CAP AL FRONT, A L'ESTACIÓ DEL TREN. ESTIU DE 1936.

osos. Paral·lelament, a la zona republicana, en especial durant els primers mesos del conflicte, va desencadenar-se una onada de violència espontània, al marge de les institucions legítimes, que les autoritats republicanes i molts dirigents polítics i sindicals van combatre fins a aconseguir de posar-hi fi.

En aquest context més general haurem de situar la violència que tingué lloc a Sant Feliu¹⁵. Durant la repressió republicana dels primers mesos de la Guerra Civil, Felip ajudà Campà, l'alcalde republicà, a salvar les vides i els béns d'alguns guixolencs.

Efectivament, per un document de primera mà del propi rector de la parròquia, mossèn Àngel Dalmau¹⁶, sabem que "el alcalde, Sr. Campà, se interesó eficazmente para salvar la vida del párroco que esto escribe y del vicario de la parroquia, Rdo. Salvador Planella, ordenando nos acompañaran a nuestro pueblo natal dos carabineros de este puesto, quienes cumplieron su cometido con la mayor y más laudable fidelidad.

15. JIMÉNEZ, À., *La Guerra Civil a Sant Feliu de Guíxols (1936-1939)*. Col·lecció: Estudis Guixolencs, 9. Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols, 1995.

16. *Cuestionario de los hechos ocurridos en las parroquias y archiprestazgo de la Diócesis de Gerona con motivo del Movimiento Nacional de 18 de julio de 1936.... Revisado y hallado conforme por el Sr. Arcipreste Angel Dalmau. Día 1º de octubre de 1939.*

Asimismo, dicho Sr. Alcalde logró salvar la vida del Rdo. Bernardo Planella, capellán del Asilo, y del Rdo. Bartolomé Barceló, del Colegio de S'Agaró”.

En efecte, mossèn Lluís Patxot i mossèn Bartomeu Barceló pogueren treballar, com a peons de la brigada municipal, als pous que es feien al Ridaura. Abans, però, mossèn Barceló va ser empresonat uns dies. L'alcalde Campà va fer possible que el capellà poeta del Col·legi de S'Agaró pogués escapar-se d'aquella situació, passant a França. Doncs bé, en tota aquesta ingent tasca “salvadora” de l'alcalde republicà -que, d'altra banda, després no serví per a evitar-li la pena de mort aplicada pels franquistes-, en Felip hi prengué part activa, i d'una manera més eficaç i concreta, en el cas del clergue mallorquí Mn. Barceló, a qui tingué amagat durant uns mesos a casa seva.

La repressió i la depuració republicana arribaren també a l'institut. Alguns professors, considerats de dretes, varen ser allunyats del centre. I, d'altra banda, el professor Juan M. López Aguilar va ser empresonat a Girona. Margarita Wirsing i Francesc Campà també feren els possibles per ajudar-los. I -hem de suposar- en aquella tasca també hi col·laborarien els joves d'Esquerra Republicana.

D'altra banda, un nou factor bèl·lic -fins aleshores desconegut- incidí en la població guixolenc. Després dels seriosos advertiments del *Canarias*, arribaren els bombardeigs de l'aviació legionària italiana amb seu a Mallorca. El bombardeig del 13 d'agost de 1937 al passeig del Mar (davant de l'Institut de Primer Ensenyament -can Patxot-) i al passeig dels Guixols ocasionà deu morts, tres dels quals eren infants. Aquesta novetat de la guerra, tan sinistra, traumatitzà la reraguarda republicana.

Els bombardeigs obligaren molts guixolencs a buscar refugi a la vall d'Aro, com en el cas de la família Irla, entre molts altres. Els més joves i actius, mentre esperaven que la seva lleva fos mobilitzada cap al front, constituïren la Junta de Defensa Passiva i reforçaren el contingent humà de la Creu Roja, cas del professor Josep M. Álvarez. En Felip, és clar, va ser d'aquests darrers i aprengué, com a portalliteres, a fer les primeres cures. L'1 de setembre de 1937 rebé el carnet que l'acreditava com a membre actiu d'aquella benèfica institució.

A tot això -que no era poc-, s'hi afegí el que estava passant al front la primavera de 1938. La desfeta del front d'Aragó va obligar a reclutar més

soldats, a una mobilització general. El 10 de març es cridaren els que tot just tenien 18 o 19 anys, als quals -inicialment- es coneixia com la *lleva del biberó*. Però poc més tard, el 14 d'abril, van cridar també els de la lleva del 1941, que tenien entre 17 i 18 anys, la veritable *lleva del biberó*. La participació de milers de joves catalans a l'anomenada Batalla de l'Ebre coincidí amb l'anada de reservistes que havien depassat la ratlla dels quaranta anys. Aquests últims eren mobilitzats per a portar a terme tota mena de treballs de fortificació, de defensa.

Felip Calvet va ser cridat al front amb la lleva del 41. Fent de portalliteres, gairebé sempre a primera línia, va ser ferit a la Batalla de l'Ebre, a la serra de Pàndols.

Veritablement, els anys atzarosos de la guerra foren, per a Felip Calvet, terriblement allisonadors. Podien haver-li fet perdre l'esperança en la capacitat de l'home per a construir un país millor, per a trobar solucions als problemes plantejats pels mateixos homes. L'anada al front, la ferida a la serra de Pàndols, l'experiència incerta de l'exili -quan encara no tenia vint anys-,

FELIP CALVET, VOLUNTARI DE LA CREU ROJA.

l'angoixa del camp de concentració, etc., el feren entrar precoçment en l'enduriment de l'edat adulta i reblaren el clau del seu sentit de la realitat.

El desterrament a França

En Felip va sofrir i compartir, com tants d'altres guixolencs¹⁷ i gironins, la derrota dels seus, fet que l'obligà a passar la frontera entre els milers de vençuts que havien emprès forçadament el camí de l'exili. Un bon amic d'en Felip, Josep M. Corredor¹⁸, evocava l'èxode de 1939 amb unes paraules que a Felip Calvet tot sovint li agradava recordar: "L'arribada en massa, tumultuosa, caòtica que emplenava els carrers i les places de pobles i ciutats. Hi hagué primer els camps de concentració. Després vingué el començament de la Segona Guerra Mundial, amb l'esperança que les "democràcies" vencerien les dictadures i que molts règims canviarien. Tanmateix l'ensulsiada francesa del juny de 1940 fou una sotragada terrible. Quins dies aquells, tan plens d'incerteses, tan angoixosos! I el temps que havia de durar l'angoixa! Per *comble* de dissorts, un sistema dictatorial s'instal·là a França mateix.

Hi havia la temença constant de la possible detenció o deportació. Abandonats de tothom, semblaven unes víctimes designades d'antuvi a la voracitat hitleriana per la nostra etiqueta política¹⁹".

Com és sabut, una de les primeres víctimes -i la més destacada- serà el president Lluís Companys, lliurat a Franco per la França ocupada pels alemanys, i afusellat a Montjuïc el 15 d'octubre de 1940. Es produí aleshores el més gran trasbalsament en la vida dels exiliats catalans.

Josep Irla, president del Parlament de Catalunya, esdevingué així, en aplicació de l'article 44 de l'estatut interior, president interí de la Generalitat. De la Generalitat exiliada i, també, clandestina i plena de perills. Presidència que durà catorze anys, una aventura política en què s'implicà arriscadament el nostre biografiat.

Però abans de tot això, des del febrer de 1939, els refugiats civils s'havien anat escampant gairebé per tot el territori del país veí. La gran majoria dels soldats i de la resta d'homes joves, en canvi, havien estat internats a camps

17. GAITX, J., i SOLÀ, J., "Guixolencs al front: el diari de guerra d'Albert Bosch i Vinyals (maig-juny de 1938)", *L'Arjau*, núm. 45, febrer 2003.

18. Josep Maria Corredor i Pomés (Girona, 1912-Perpinyà, 1981). Estudià a les universitats de Barcelona i de Madrid. El 1939 s'exilià a Montpeller, on es llicencià i doctorà. La seva tesi versà sobre Joan Maragall, i es publicà (1951) amb un pròleg de Jean Sarrailh, aleshores rector de la Universitat de París.

19. CORREDOR, J.M., "Amadeu Hurtado i Antoni Rovira i Virgili", dins *De casa i d'Europa*, Selecta, 1971.

de concentració. Felip Calvet, que pertanyia a aquest segon grup de refugiats, durant més d'un any restà internat en un d'aquests camps -a Prats de Molló primer, i a Argelers després²⁰, d'on aconseguí escapolir-se en el moment en què els traslladaven, amb altres presoners, a la línia Maginot. Així ho ha deixat escrit el mateix Felip.

Ni els catalans considerats com intel·lectuals ni els dirigents polítics exiliats varen ser internats a camps de concentració. Una bona part d'aquests anaren a parar a Tolosa i a Montpeller, on intentaren sobreviure.

La Generalitat, amb molt pocs recursos econòmics, junt amb els ajuts de la JARE (Junta de Auxilio a los Refugiados Españoles, presidida per Lluís Nicolau i d'Oliver) i amb el suport d'alguns intel·lectuals francesos, gestionà la creació i el manteniment de la Fundació Ramon Llull, la finalitat de la qual era salvaguardar, en la mesura del possible, la cultura catalana i organitzar serveis assistencials entre els refugiats catalans. Així es va crear

EL PERTÚS. FERITS ENTRANT A FRANÇA (ÀLBUM *SOUVENIR DE L'EXODE ESPAGNOL DANS LES PYRÉNÉES ORIENTALES*. PERPINYÀ).

20. Apèndix 2.16: Carta a Josep Tarradellas, des del Pertús, 22 gener 1976.

a Montpellier la Residència d'Intel·lectuals Catalans -en realitat, més polítics que intel·lectuals- i es va ajudar la que ja hi havia a Tolosa.

Alguna amistat providencial permeté a Felip poder-se acollir en aquest grup -diguem-ne, amb un xic més de sort, dins la desgràcia comuna- de catalans a l'exili.

Montpeller. Els estudis superiors, universitaris, de Felip Calvet

Sota el patronatge d'Aide aux Intellectuels Catalans que presidia el professor Jean Amade -hispanista i catalanòfil, que tenia un fill funcionari important a la prefectura de l'Erau-, a Montpellier s'havia creat una residència que portava el nom de Résidence des Intellectuels Catalans, i que es legalitzà com Centre Cultural Català.

A diferència dels residents a Tolosa, els catalans de Montpellier no es concentraven en un sol habitatge gran, sinó que el delegat de la Generalitat, Manuel Alcàntara i Gusart, -fins que s'exilià a Mèxic- es preocupava de llogar diferents pisos o cases on s'allotgessin diverses famílies, a les quals s'assignaven les corresponents habitacions, amb cuina i menjador comuns. Teresa Rovira i Comes -que serà l'esposa de Felip Calvet- ho recorda perfectament, amb tot detall²¹: " Es donava a cada resident un llitet metàl·lic -un simple somier amb potes-, un matalàs, llençols, una flassada i una cadira, i també una taula per família i un fogó de gas. Cada u es fabricava els armaris i les llibreries amb caixes d'ous buides que ens donaven al mercat, posades les unes sobre les altres; amb una cortina al davant, servien d'armari; sense cortina, una llibreria. Per menjar, hi havia dues opcions, anar a dinar i a sopar a un restaurant barat, el Priminimes, o bé rebre l'equivalent, que era deu francs diaris per persona. Aquesta última solució permetia, estalviant, que quedés alguna cosa per a esmorzar i per a petites despeses: pasta de les dents, sabó, tabac....".

A Montpellier, doncs, el jove Felip Calvet coincidirà amb un gran nombre de personalitats catalanes del món de la cultura i de la política, i compartirà els primers anys de l'exili amb altres joves catalans estudiants que es podran instruir a la universitat de la capital occitana.

21. ROVIRA, T., "Records de l'exili: 1939-1949", *Revista de Catalunya*, núm. 35. Nov. 1989.

Cal tenir en compte que la Residència de Montpeller, creada en principi per a un centenar de persones, va arribar a acollir prop d'un miler de refugiats.

Allí, Felip hi trobà i conegué personalitats de gran prestigi -diputats i consellers, alcaldes, escriptors, professors i mestres, advocats...-, com Pompeu Fabra, Antoni Rovira i Virgili, Carles Riba, Clementina Arderiu, Maria

Macià, Dr. Antoni Peyri, Humbert Torres, Martí Barrera, Pere Mies, Pere Blasi, Francesc Pujols, Màrius Aguilar, Pere Lloret, Dr. Nicolau Battestini, Joan Llevador, Dr. Josep Sastre, Artur Bladé, Francesc Viadiu, Joan Sauret, Miquel Guinart, Josep M. Lladó Figueras, Josep Delmàs, Xavier Casademont, Antoni Dot, Josep Companys, Rafael Moragas, Agustí Cabruja, Alexandre Deulofeu, Ferran Rahola, etc.

FELIP, AMB LA MARE, QUE VA PASSAR LA MUNTANYA PER VEURE'L, L'ESTIU DE 1939.

Com hem dit abans, els catalans més joves -la majoria, estudiants- tindran l'ocasió de completar o de començar els seus estudis universitaris. Alguns ja havien cursat estudis superiors a Barcelona i d'altres ho feien per primera vegada a Montpeller. Francesc Dalmau²², per exemple, completà els de medicina que havia començat a la Universitat de Barcelona. Acabada

la guerra, des de Bèlgica, Dalmau escrivia a Felip demanant-li noves del que feien els companys de Montpeller²³. Entre ells s'havia establert una forta amistat. Altres companys de Felip Calvet, com l'advocat Víctor Torres, hi ampliaren estudis. En canvi, Claudi Ametlla fill, Heribert Barrera, Josep M. Corredor, Josep Pallach, Feliu Riera, Emili Vigo, Teresa Rovira i Felip Calvet hi començaren i hi acabaren una llicenciatura. Barrera i Corredor, a més, hi feren el doctorat.

22. Francesc Dalmau i Norat, fill del diputat al Parlament de Catalunya per Girona Laureà Dalmau i Pla (Aguilana 1886 - Girona 1969), participà en el desembarcament de Normandia. De retorn a Catalunya el gener de 1949, s'instal·là a Palamós, on va exercir de metge fins que es jubilà. Va ser-ne alcalde els anys 1983-1985.

23. Vegeu l'apèndix 2.3.

De 1939 a 1944, Felip Calvet va poder reprendre els seus estudis -degudament convalidats-, que havien estat interromputs violentament l'any 1937, quan hauria pogut completar els cinc cursos de batxillerat. A Montpeller va obtenir l'*Équivalence du Baccalauréat de l'Enseignement Secondaire français*, i el *Diplôme d'Études Françaises* amb la menció de *Très satisfaisant*, l'octubre de 1940.

El 16 de juny de 1942, Felip rebia el certificat d'*Histoire du Languedoc*. Tres dies després, de Prada, rebia una carta del mestre Pau Casals:

Estimadíssim amic:

Agraïxo de cor la teva salutació i la dels catalans reunits amb ocasió de celebrar l'èxit del jove Felip Calvet en els seus exàmens.

Comparteix amb vosaltres l'alegria d'aquest èxit i em complau adreçar al triomfant **Benjamí del refugiats** la meva calorosa felicitació.

Saludo afectuosament els signants dels teus mots i et dono l'abraçada emocionada de sempre.

Pau Casals

Villa Colette - Route de Ruia . Prade (Pyr - Or.)”.

Havent aprovat els certificats d'història de l'art, història econòmica i geografia i història del cristianisme, el 1944 li va ser lliurat el diploma de Llicenciat en Lletres.

A la universitat de la ciutat occitana, Felip no solament s'hi llicencià en història, sinó que també va mantenir-hi excel·lents relacions amb alguns professors, com Jean Amade, Émile Legal -Calvet en conserva correspondència, entre els seus papers-, Artur Conte²⁴, rossellonès amb un esdevenidor polític important, que recomanà Calvet a la policia francesa perquè li donés facilitats per passar a Andorra l'any 1946, i Alphonse Dupront²⁵, a casa del qual -una casa molt gran, a Montpeller- Felip s'hi va estar una temporada. Jean Serrailh -il·lustre erudit, aleshores rector de la Universitat de Montpeller i, després, de París- més d'una vegada va haver de respondre, davant la policia de Vichy, de la solvència dels refugiats catalans.

A Montpeller, com és de suposar -i així ens consta pel testimoni directe de Teresa Rovira-, la vida social entre els refugiats era intensa. Al local social

24. Escriptor francès i resistent socialista. Futur alcalde de Salses i diputat a corts. Va ser, després, ministre de De Gaulle i president, durant molts anys, de ràdio i televisió francesa. Vegeu l'apèndix 2.5 .

25. Professor d'història moderna i contemporània a Montpeller i, després, a París, on va ser rector. Cf. BATLLORI, M., *Records de quasi un segle*. Barcelona: Quaderns Crema, 2000. p. 215-216.

MONTPELLIER, 1944. AMB EL MR. FLICHE, PROFESSOR D' HISTOIRE DU MOYEN ÂGE, DEGÀ DE LA FACULTAT DE LLETRES I MEMBRE DE L'INSTITUT. (A PRIMERA FILA, ASSEGUTS, HI HA EMILI VIGO -3R, PER L'ESQUERRA- I FELIP -4T, PER L'ESQUERRA-).

de la Residència, a la biblioteca municipal, als cafès -els homes-, s'hi relacionaven amb molta freqüència.

Va ser també a Montpeller on Felip va conèixer la seva muller, Teresa -filla d'Antoni Rovira i Virgili-, companya d'estudis amb qui més tard -el novembre de 1946- es casarà a Andorra, l'únic lloc on aleshores podien fer-ho en català.

La dedicació professional de Felip Calvet: el comerç del suro

A pesar de tota aquella ingent i meritòria tasca assistencial, de residències i subsidis, iniciada per la JARE a principis de 1940, la precarietat econòmica dels desterrats catalans continuava essent gran. Es tractava d'unes solucions purament d'emergència, que, d'altra banda, es veieren afectades per

l'ocupació alemanya. De manera que, a la pròpia inseguretat de la situació com a refugiats, s'hi afegia la incertesa davant la pròpia subsistència i la por als nazis. A partir de l'estiu de 1942, els exiliats veieren que aquelles petites ajudes s'acabaven. Aleshores calgué recórrer a la solidaritat dels compatriotes: Tarradellas, Irla, el Comte Güell, etc.; i ja en aquell moment trobem Felip Calvet com a intermediari²⁶.

Viure en circumstàncies com aquelles era complex. Calia serenar i coratge per a tirar endavant les coses més elementals de la vida quotidiana: buscar aliments, fer-se amb algun diner, mantenir relacions amb l'administració per a tenir els papers oficials en regla, etc. El més normal, a la diàspora, era entrar en el túnel de la desesperació, l'enfonsament psicològic i la decadència personal, que afectà tants exiliats i, d'una manera especial, els més grans. Els joves s'ho podien mirar diferent, amb més optimisme, tenint tota una vida per davant.

En aquell ambient de fàcil desànim, d'un cert pessimisme, molt aviat hi destacà en Felip Calvet com a revulsiu: l'home dotat d'un sentit vivaç i pràctic de la vida. Una persona positiva. Un valor que l'ajudarà a sobreviure i, sobretot, a ajudar els altres.

Arribats en aquest punt, cal obrir un parèntesi per reprendre el fil de la família de Josep Irla, compatricis -i alguna cosa més- de Calvet. Els Irla passaren a França sense provisions ni previsions, sense saber gaire bé com hi podrien sobreviure. Però també és de suposar que tenien la vaga intuïció de trobar, a l'altre costat dels Pirineus, els avantatges que proporciona sempre un bon coneixement -no gens fàcil d'adquirir- del suro, de la primera matèria de la petita indústria d'aquelles contrades. Els Irla, no hi ha dubte, coneixien perfectament el suro i en sabien tractar -adobar- les panes. Per altra part, les tradicionals relacions comercials mantingudes amb el país veí els havien proporcionat coneixences, que es podien traduir en el fet de trobar-hi amb més facilitat ajuda o d'obtenir-hi préstecs, donat que, potser, hi havia encara algun cobrament pendent, per l'exportació feta anteriorment. Alguns fabricants i comerciants de taps de la nostra zona ja s'hi havien establert, amb anterioritat a la guerra, a la Catalunya Nord.

Aquí tampoc no podem oblidar que l'empresa de Sant Feliu J. Irla y Cía., des de 1906, s'havia dedicat bàsicament a la compra i venda de suro en panna. Una matèria que manufacturaven, exportaven i importaven, fet

26. ROVIRA I VIRGILI, A., *Cartes de l'exili (1939 - 1949)*. Compilació, transcripció i estudi per Maria Capdevila. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002. En el cas d'una malaltia que afectà Teresa Rovira, ja calgué tota aquesta solidaritat dels amics exiliats. Carta 24.

que, per tant, d'alguna manera els obligava a tenir la seva pròpia companyia consignatària de vaixells. També eren propietaris d'una vasta extensió de terreny (a la Volta de l'Ametller i a la Font de can Cabanyes) i d'alguns immobles (magatzems i cases), béns que la família començarà a recuperar a partir de 1951²⁷. Però amb l'exili, de moment, ho perderen tot. Tot, menys les relacions i les coneixences. Els germans Irla, com a preparadors importants de suro a Sant Feliu i com a casa consignatària, ja havien tingut relacions personals i comercials amb França.

Sí, per una banda, la situació econòmica europea feia pressentir el pitjor, per l'altra, el mercat francès s'havia tancat a les exportacions espanyoles de taps el mateix 1939. El 1940, a Espanya, es prohibí exportar suro en planxa i carracs a una Alemanya en guerra que tenia la necessitat absoluta de proveir-se de taps de suro corrent destinats a l'embotellament. El suro era escàs fins i tot a Catalunya, a causa de la manca de transports des d'Andalusia i Extremadura. A més a més, la guerra europea n'interceptaria aviat les exportacions d'Algèria -on s'havia instal·lat un fabricant guixolenc, molt amic dels Irla, Ponç Valls i Ferrer²⁸- i del Marroc.

Així és que, amb aquella modesta vida econòmica del Voló i Ceret, al Vallespir, -igual que al Baix Empordà-, arrelada en la indústria surera, aprofitant els vells suros del país, els Irla -que no eren precisament jovenets (Josep tenia 63 anys, Francesc, 58 i Nicolau, 53)- van poder-se permetre reprendre amb relativa comoditat una nova vida professional, industrial, dins del mateix ram. I haurem de precisar l'abast del significat de l'adjectiu *relativa*, referit a comoditat. Ja que no es pot perdre de vista que es tractava d'una activitat -semiclandestina, a l'inici- realitzada per persones que tenien encara pendent el permís de residència; en una França ocupada pels amics del franquisme, en plena diàspora dels catalans, amb tota mena de dificultats econòmiques, etc.

El fet és que, molt aviat, a Ceret, els Irla hi començaren a treballar com a comerciants del suro, per tal de poder subsistir. Com hem dit abans, va ser a Ceret, precisament, on els va arribar la trista notícia de l'afusellament del president Companys. Josep Irla ho deixà escrit així en les seves memòries: "Amb aquest estat d'ànim, nosaltres, liberals, per la nostra Pàtria i per tots els pobles del món, ens trobem en aquest moment la desfeta francesa, que venia després de la nostra (...), el decaïment que sentíem per la sort dels

27. JIMÉNEZ, À., "Exili i repressió contra els béns de la família Irla (1939-1951)", *Revista de Girona*, 183, p. 82.

28. Alcalde republicà de 1933-34 i 1936. (Sant Feliu de Guíxols, 1895 - Perpinyà, 1984).

CERET, 1945. FELIP, AMB FRANCESC IRLA.

nostres ideals de tota la vida era molt gran. I en aquest moment d'esperit decaïgut fou quan, els últims dies del mes d'octubre de 1940, rebo a Ceret la visita dels amics Tarradellas i Escofet, per a comunicar-me la tràgica notícia de l'afusellament del president Companys²⁹.

Un cop assumida la responsabilitat de succeir en la presidència Lluís Companys, Josep Irla es va veure obligat a allunyar-se del seu germà Francesc, que continuaria establert a Ceret fins el final dels seus dies³⁰. L'any 1941, per primera vegada, la família se separava. Però, pel que fa als negocis, la relació continuaria essent la mateixa. Així doncs, en Pepito, acompanyat de la família del seu germà Nicolau, escollí una altra zona de França que també comptava amb una tradició industrial surera, Cogolin, al departament del Var. Precisament el Var era una zona on hi havia alzines sureres, encara que la major part feia anys que no es pelaven perquè eren de poca qualitat. Josep Irla, bon coneixedor de l'ofici, sabia escollir i era suficientment hàbil per a establir un acord convenient als seus interessos amb els propietaris surers. Això li permeté posar en marxa una petita fàbrica de taps tancada i, sobretot, vendre partides de suro preparat per als fabricants del sud de França. A base de crèdits i del treball de tots, arrencaren un negoci que, dirigit pel bisbalenc Joan Ginesta -casat amb l'afillada de Josep Irla i Florència Bas, Encarnació Pijoan i Bou- funcionà raonablement. La casualitat se li oferia a través dels amics. Josep Bausis, un industrial taper de Cassà de la Selva establert ja feia temps al Voló, els va deixar la quantitat necessària per a poder començar el treball i garantir l'estabilitat de la seva situació econòmica. I la de la Generalitat, per què no dir-ho. A més d'assumir-ne la responsabilitat i tots els riscos, calia mantenir la principal institució catalana. Una tasca gens espectacular, però necessària. En aquest afany material, propi del negoci del món de suro -ple de totes les banalitats que li són pròpies: especulació, beneficis, murrieria, regateig, etc.-, per sobreviure i tirar endavant la Generalitat a l'exili, Felip Calvet hi participà de ple. El seu compromís fou total des del començament.

Segons afirma Josep M. Roig: "Els anys 1942-45 foren els més durs i de més risc de tot l'exili. Viatges, reunions, correspondència, tot esdevenia perillós, raó per la qual van estar presidits per una paràlisi quasi total en l'actuació política, ja que el més important era passar desapercbut. I, en aquesta França, hi residia no solament Josep Irla, president de la Generalitat, sinó també Antoni Rovira i Virgili, que havia passat a ocupar la presidència del Parlament"³¹.

29. Memòries inèdites de J. Irla. F. 38-39. Apèndix 2.18: Carta de Felip Calvet a Josep Tarradellas (30.10.1977).

30. Francesc Irla i Bosch (Sant Feliu de Guíxols 1881 - Ceret 1961).

31. "1940 -Josep Irla i Bosch - 1954", a *Història de la Generalitat de Catalunya i dels seus presidents 1714 - 2003*. Vol. III. Barcelona, 2003.

COGOLIN. FELIP CALVET, AL MIG, ASSEGUT AL BANC, AMB LA FAMÍLIA IRLA.

Felip Calvet, havent acabat els estudis i sense recursos econòmics, es veié obligat a buscar feina per tirar endavant. Josep Irla, a qui Felip va admirar sempre -i era tingut com un més de la família-, remuntava un negoci de venda de taps i suros adobats a altres industrials i necessitava venedors: gent que li comencés a comercialitzar els productes que elaborava. Una tasca que no podia fer qualsevol. L'havia de fer una persona emprenedora, que es pogués moure per tot el territori francès, algú suficientment hàbil, bon coneixedor de la matèria primera -en aquest sentit, no li faltaren bons mestres: els germans Irla-, amb do de gents. I Felip Calvet es revelà com un home d'empresa, inquiet, emprenedor, ben dotat per a les relacions públiques. L'ideal d'un comerciant taper.

Tanmateix, com acabem de dir, les relacions Calvet - Irla aniran molt més enllà del que marcaven estrictament els lligams comercials. Una col·laboració estreta que començà des del primer moment de la presidència de l'Irla.

L'abundant relació epistolar entre Josep Irla i Felip Calvet, durant el primer semestre de l'any 1944, revela la consistència d'aquella amistat i la confiança mútua. Foren, en efecte, grans i entranyables amics. Josep Irla, a cada carta, reclamava la visita de Calvet a Cogolin o a Villecroze -on passava uns dies de repòs la família de Josep Irla. Es preocupava per la salut de Felip i li recomanava repòs. Patí durant la incertesa del bombardeig de l'aeroport

de Montpeller el maig de 1944. Però en els mateixos escrits comentaven la delicada situació del moment -pocs mesos abans de la fugida dels alemanys d'aquella zona-, la manca de peladors de suro, el manteniment del preu en un mercat, aleshores aturat. Irla li preguntava pels "llibres" enviats, referint-se als recursos econòmics, diners, d'ajuda a terceres persones. En aquest sentit, ja és coneguda i cèlebre la carta que Pompeu Fabra va adreçar a Josep Irla, des de Prada, el 20 d'octubre de 1943:

"Estimat amic,

Suposo que en Calvet³² us ha informat que, en aquests moments, em convidria tenir a la meua disposició els llibres de consulta³³ que confiava rebre tot al més tard per setembre, sense els quals no podria prosseguir els meus treballs lingüístics. Mireu si podeu fer que em siguin tramesos ben aviat. Perdó, amic Irla, però cregueu que molt aviat em faran falta, i per això m'atreveixo a molestar-vos.

Cordialment vostre

P. Fabra"

En resum, doncs, les cartes de Felip i Josep Irla són una correspondència entre dos amics, on es barrejaven tots els temes, els personals, els comercials i els polítics³⁴.

L'estiu de l'any 1944, un cop de bona sort acabà d'ajudar a consolidar aquest projecte econòmic i polític. En efecte, en començar la fugida dels alemanys d'Occitània, un miler de saques de taps restaren abandonades a l'estació i port de Sète. Després d'unes negociacions prèvies amb els representants de l'Estat francès, a nom de l'empresa que tenia Irla, Felip Calvet comprà totes les saques a pes. Amb aquesta operació econòmica, que el mateix Felip ens explica amb més detall a l'apèndix primer³⁵, s'obtingué una quantitat important de beneficis. Uns guanys que el tàndem Irla/Calvet no va dubtar a utilitzar per ajudar els exiliats necessitats i per organitzar l'estructura i el desenvolupament posterior de la Generalitat de Catalunya a l'exili.

Després de la guerra, l'empresa muntada a Cogolin ja disposà per a treballar i vendre de la primera matèria procedent d'Algèria i, sobretot, de Còrsega.

32. El nostre biografiat, Felip Calvet. AMSFG, Fons Felip Calvet/Teresa Rovira. Carta reproduïda al llibre *Pompeu Fabra: 31 cartes*. Edició a cura d'Albert Manent. Barcelona, Barcanova, 1990.

33. Els llibres són, eufemísticament, diners, que efectivament arribarien.

34. Vegeu l'apèndix 2.1.

35. "Les finances de la Generalitat de Catalunya a l'exili, durant la presidència de Josep Irla (1940-1954)".

En resum, doncs, la vinculació de Felip Calvet amb el món dels vins espumosos i, més concretament, amb els negocis del comerç de tap de suro no tingué res a veure amb els seus orígens ganxons, sinó amb la seva etapa a l'exili, durant la qual, per a tirar endavant, va esdevenir proveïdor d'aquell producte a empreses franceses.

Prades, 20 d'octubre de 1942

Estimat amic,

Suposo que en Calvet us ha informat que, en aquest moment, em convindria tenir a la meua disposició els llibres de consulta que confiava rebre tot al més tard per setembre, sense els quals no podria prosseguir els meus treballs lingüístics. Mireu si podeu fer que em arribin tan aviat com sigui.

Pendo, amic Irla, però creuen que molt aviat em faran falta, i per això m'atreveixo a molestar-vos.

Cordialment vostre

P. Fabra

Felip Calvet, al servei de Josep Irla i de la Generalitat de Catalunya a l'exili

Felip Calvet col·laborà amb aquella institució semiclandestina, la Generalitat del senyor Irla, des dels primers anys, enmig de tota mena d'adversitats. Ells dos, més enllà de la política, compartien també la preocupació per ajudar els exiliats catalans que en tenien més necessitat. I, d'una manera especial, els guixolencs que es trobaven en una situació ben precària. Aquest va ser el cas de Maria Viarnés³⁶, la mare de Francesc Campà, afusellat el dia 16 de març de 1939 junt amb els seus conciudadans i companys Bernabé Llorens i Manuel Colom. La senyora Maria Viarnés aleshores es trobava exiliada a Palavas-les-Flots, a prop de Montpeller, on rebé ajuda fins a l'any 1948, en què obtingué el passaport per a tornar a Sant Feliu. Aquí, els antics militants federals -els Turon, Planellas, Vilossa, Cañet i Gallart- reberen, d'en Felip, l'encàrrec d'ajudar-la positivament: "És d'esperar -escriu Calvet a Irla- que acceptaran aquesta responsabilitat i que procuraran fer dolços els darrers dies de la mare Campà"³⁷.

Però també, com hem vist, calia ajudar econòmicament personalitats com Pompeu Fabra, Antoni Rovira i Virgili i tants d'altres. Felip Calvet, segons el mateix Josep Irla, era "l'únic que coneixia a fons aquest assumpte"³⁸. Si no la feia directament -l'ajuda-, la feia indirectament. Els amics de l'exili que havien aconseguit guanyar-se bé la vida -normalment mitjançant el comerç del suro-, com els germans Joan i Alfred Tibau, Santiago Vila, Ponç Valls, Antoni Bargeli, Sunyer -exalcalde de Santa Cristina-, etc., oportunament -o importunament- rebien la visita o la carta d'en Felip que els adreçava per demanar-los suport econòmic per a terceres persones. De vegades ho feia a través de personatges del món de les altes finances, com ara el Comte Güell³⁹. En efecte, Joan Antoni de Güell i López⁴⁰, des de Niça, va col·laborar en el sosteniment de Fabra i Rovira. Sembla -per la correspondència que hi mantingué- que els contactes de Felip amb el comte van ser importants i decisius. En una carta que envià a Josep Irla li deia: "He rebut la resposta del Comte. És a Ginebra. Diu que ha encarregat a un familiar seu d'arranjar el que li demanava"⁴¹.

La joventut i el peculiar tarannà de Felip Calvet feien que es desplaçés per

36. Vegeu l'apèndix 2.1.

37. Apèndix 2.10: Carta de Felip Calvet a Josep Irla (Perpinyà, 25 setembre 1948).

38. AMSFG, fons Calvet. Carta datada a Cogolin el 17.06.1945.

39. La documentació del fons Calvet lliurada a l'AMSGF que fa referència als negocis d'aquest senyor és força important.

40. Joan Antoni Güell i López (Comillas, 1874 - Cala d'Or, 1958). Membre de la Lliga que no acceptà col·laborar amb el cop d'Estat militar del 1936.

41. Apèndix 2.10.

LA FONDA DE SANT FELIU, L'ANY 1940.

França amb molta facilitat -tot i que mai no portà cotxe-. Felip era d'un temperament diligentíssim. Quan hi havia un favor a fer, un problema econòmic, burocràtic o personal plantejat, quan hi havia una qüestió difícil a resoldre, allí hi havia en Felip.

Tenia l'habilitat de fer fàcilment amics arreu, com hem vist en el cas de la Universitat de Montpeller. En tenia molts, i en llocs importants de l'administració francesa, de l'exèrcit i dels negocis del suro. I d'aquests amics, se'n servia per a fer altres favors a altres amics. Vegeu, per exemple, el testimoni de la carta de Ricard Sicre⁴², on li demanava que fes gestions perquè el seu pare pogués passar a Andorra. En aquell món de l'exili, de grans riscos i compromisos, les ajudes eren mútues.

D'altra banda, les activitats clandestines de Felip el portaren a relacionar-se amb oficials francesos i elements de la resistència. En Clerc, per exemple, n'era, d'oficial. I en Felip escriu d'ell: "En Clerc una vegada més ha estat de gran ajuda"⁴³. I al mateix Ricard Sicre -n'hem parlat més amunt- se li coneixen actuacions de contraespionatge, ja que se li havia confiat la missió de seguir els passos d'un guixolenc sospitos, que es movia entre els cercles d'amics del senyor Irla⁴⁴. De fet, Ricard Sicre i Felip Calvet sabien que, des de molt aviat, la policia espanyola tenia infiltrats entre els exiliats que coneixien perfectament les seves activitats i les de la Generalitat⁴⁵. Gràcies a la seva bona relació amb els serveis secrets francesos, podia treure falsos passaports i guies per travessar clandestinament la frontera, com va fer amb el mateix Heribert Barrera el 1948⁴⁶.

L'estiu de 1944 la situació havia canviat totalment, no sols des del punt de vista econòmic -pel que fa als negocis del suro- sinó sobretot des del punt de vista polític. La victòria dels aliats va animar la majoria dels exiliats republicans, ja que pensaven que aquell triomf comportava també la fi del franquisme i el retorn al seu país. Un testimoni evident d'aquest entusiasme és el missatge que Josep Irla com a president de la Generalitat adreçà a tots els catalans, datat l'octubre de 1944 a "Terra lliure de França"⁴⁷.

D'altra banda, en les seves memòries, el president deixà escrit: "Des d'aquell moment érem lliures, teníem dret a dir el que pensàvem, podíem discutir posant de manifest el nostre pensament sobre les coses passades. Tots els exiliats creïem que havia arribat l'hora de preparar les maletes, tant era el nostre convenciment que, solament aixecant el dit les democràcies mundials, la llibertat a Espanya era indiscutible"⁴⁸.

42. Apèndix 2.7.

43. Apèndix 2.9.

44. Carta de Ricard Sicre a Felip Calvet del 12 d'abril de 1945.

45. Apèndix 2.7.

46. Apèndix 2.8 i 2.9.

47. CALVET, F., / ROIG, J.M., *Josep Irla. President de la Generalitat de Catalunya a l'exili*. Edit. Teide, Barcelona, 1981. Pàg. 213-214.

48. AMSFG, *Memòries de Josep Irla*. Fons Felip Calvet/Teresa Rovira.

Tanmateix, la reunió dels caps polítics (Churchill, Stalin i Roosevelt) a la península de Crimea, en la Conferència de Jalta, que durà del 4 a l'11 de febrer de 1945, ja els anunciava que les coses, a Europa -la gran perdedora-, anirien per un altre costat. Francesc Dalmau -l'amic de Felip a Montpeller que participà en el desembarcament de Normandia, enrolat encara en les forces angleses-, en la carta que adreçà a Felip, li ho diu ben clarament: "Nosaltres estem una mica decebuts de la Conferència de Crimea, perquè esperàvem quelcom de més positiu per a nosaltres. Decididament no tenim sort, i els exiliats som bastant ximpls. Així és que no cal estranyar-se gaire de la poca sort (o més ben dit, bastant desgràcia) que tenim"⁴⁹.

Teresa Rovira i Felip Calvet: casament a Andorra

Les vicissituds de la família d'Antoni Rovira i Virgili (Tarragona, 1882 - Perpinyà, 1949) constitueixen una història que podria exemplificar perfectament l'impacte destructor i malèvol que una guerra civil i el consegüent desterrament dels vençuts causaren en moltes famílies de casa nostra. I ens referim a una personalitat catalana que, com a periodista, polític i historiador, s'havia fet amb un prestigi important al país, en produir una obra valuosa i extensíssima. L'edició de la seva correspondència a l'exili, a cura de Maria Capdevila, ja n'és un bon indicador⁵⁰.

El 6 de febrer de 1942 havia mort a Montpeller la seva muller -mare de la Teresa i l'Antoni, més jove- Maria Comes i Aixelà. Era una altra víctima del conjunt de penúries (fred, tristesa, la por als alemanys...) que comportà l'èxode dels vençuts. No és ara el moment d'especificar tots aquells sofriments físics i morals, però haurem de tenir en compte tot aquest dolor per a poder intuir l'ambient familiar que visqué tota la família Rovira.

Malgrat tot, l'alliberament de França i l'eufòria del 1945, que perdurà un cert temps, animà el clima interior dels catalans a l'exili i, sobretot, dels joves que havien acabat els seus estudis a la universitat, als quals s'obrien uns horitzons nous.

En aquest ambient un xic més relaxat i festiu, els dies 18 i 19 de maig de 1946 a Montpeller, se celebraren els Jocs Florals de la Llengua Catalana, en què tingueren un protagonisme central Antoni Rovira i Virgili, qui, com a

49. Apèndix 2.3. Carta de Francesc Dalmau a Felip Calvet.

50. *Cartes a l'exili*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2002. Antoni Rovira i Virgili. Creà i dirigí importants revistes del país. Diputat i vicepresident del Parlament de Catalunya, a l'exili succeí Josep Irla en la presidència del Parlament.

ANDORRA LA VELLA (AGOST DE 1947). FELIP CALVET I TERESA ROVIRA AMB EL PARE, ANTONI ROVIRA I VIRGILI, EL GERMÀ, ANTONI ROVIRA I COMES, I UN SACERDOT DE LA FAMÍLIA TARRAGONINA, MN. SALVADOR BONET.

president dels mantenidors, hi féu un elogi enardit de la llengua catalana. La filla, Teresa, va ser la reina de la festa en què Ventura Gassol resultà guanyador de la Flor Natural.

Felip Calvet, per la seva banda, amb un present i futur professional ja decidit, es trobava sol, sense família a França. Tan sols hi tenia els Irla i els amics íntims de Montpeller. Els pares i el germà, Francesc, continuaven al capdavant de la fonda de San Telmo de Sant Feliu.

Havia arribat l'hora, doncs, d'unir-se en matrimoni amb Teresa Rovira i Comes. Evidentment, Josep Irla va ser un dels primers a saber la notícia, que li fou comunicada l'estiu del 46. El desig dels joves contraents era de celebrar el matrimoni a Andorra i que Josep Irla en fos padrí de noces. Aquest últim, aleshores a París, escriu a Felip: "Per la meua banda he de dir-te que en cap moment és prudent el meu acostament a la frontera espanyola d'una manera pública. En el moment actual un desplaçament d'aquesta significació es prestaria a molts comentaris, que cal evitar, tenint en compte el gran

confusionisme que domina la nostra gent exiliada, i la nerviositat amb què tothom actua"⁵¹. Fins i tot, més endavant, Irla va considerar que -segons el seu parer- va ser "un error" que Felip Calvet i Teresa Rovira es casessin a Andorra⁵². Però les raons que tenia la jove parella per a fer-ho a Andorra no eren simples ni capricioses, com veurem aviat.

Mentrestant, l'antic professor de Felip, l'Artur Conte, feia una gestió davant del seu amic *monsieur* Piquemal, inspector de policia de Perpinyà, perquè donés totes les facilitats al seu exalumne per a passar a Andorra⁵³. Finalment, el 5 de novembre de 1946, la Teresa i en Felip es casaren a Andorra. Si ho feren allí, no va ser solament perquè podien celebrar la cerimònia en català, sinó sobretot perquè semblava que hi havia més possibilitats que els pares d'en Felip hi poguessin assistir, en uns moments en què la frontera entre França i Espanya era tancada. Però no hi hagué sort. El governador civil de Girona -el "virrei" Mazo Mendo⁵⁴ els negà el permís de sortida. A l'autoritat provincial no li havien passat desapercebudes les

ANDORRA, DESEMBRE DE 1947. FELIP AMB ELS SEUS PARES, JAUME I IRENE.

51. Carta de Josep Irla a Felip Calvet, del 15 de juny de 1946.

52. Carta de Josep Irla a Felip Calvet, del 18 d'octubre de 1946.

53. Vegeu l'apèndix 2.5.

54. Luis Mazo Mendo va ser governador de Girona de 1945 a 1956. Per compte -i profit- propi va mantenir l'obligatorietat del salconduit especial per a poder circular o traslladar-se a la "zona fronterera", quinze anys després de la guerra.

especials relacions polítiques de Calvet amb el president Irla. Ni que es tractava del casament de la Teresa Rovira, filla d'un famós polític republicà *rojo-separatista*.

D'altra banda, la resistència a "l'interior" al franquisme arribà a Sant Feliu a la seva màxima expressió (actes de protesta al carrer per la carestia de la vida, reorganització i presència del PSUC, distribució clandestina de *La Humanitat*, etc.) entre el 1945 i el 1947, quan el règim va tenir dificultat per sobreviure⁵⁵.

Tanmateix, a la celebració del casament, hi pogueren ser presents el pare de la Teresa, el seu germà Antoni⁵⁶, l'oncle Pere Comes i Aixelà i la cosina de Tarragona, Montserrat Comes Segura.

Aquell mateix any, tota la família (el nou matrimoni, el sogre i el cunyat d'en Felip) es traslladà al 25 de la Rue Henri Bataille de Perpinyà -"més enllà del Pont Vermell, al costat de la carretera de Sant Esteve"⁵⁷. Allà, una petita fàbrica de taps per a xampany i vi esdevingué el centre de les activitats comercials de Calvet.

A Perpinyà es trobaren amb molts altres amics catalans exiliats, i -continua explicant la Teresa- amb "una bona part procedents d'Acció Catalana⁵⁸, com Amadeu Hurtado, Claudi Ametlla o Ferran Cuito. Cada diumenge a la tarda ens trobàvem a casa del Sr. Ametlla, on, en arribar nosaltres a Perpinyà, gairebé no s'hi cabia".

El 6 de novembre del 1947 nasqué Francesc -a qui l'avi anomenava afectuosament *Quic*-, fill únic del matrimoni Calvet - Rovira⁵⁹.

El difícil retorn de l'exili

A partir de l'any 1947 i, sobretot, del 1948, els exiliats catalans anaren perdent l'esperança d'un retorn fàcil i proper al seu país. El règim franquista, en comptes d'afeblir-se, guanyava força i perdurava. La situació econòmica de la Generalitat s'esmoreïa. Les divisions entre les forces polítiques esdevien insalvables. L'exili s'allargava excessivament.

A partir del 1948, el degoteig de coneguts i amics que retornaven a Espanya era continuat: Amadeu Hurtado, l'Ametlla... El mateix Heribert Barrera intentava passar la frontera per veure la seva àvia malalta, raó per la qual

55. CLARA, J., *La primera oposició al franquisme. Els grups clandestins a la demarcació de Girona (1939-1950)*. Quaderns del Cercle, 18. Girona, 2002.

56. Antoni Rovira i Comes (1928 - 1989).

57. ROVIRA, T., "Records de l'exili: 1939-1949", *Revista de Catalunya*, núm. 35, 1989. Pàg. 48.

58. Partit polític fundat a Barcelona el 1922, d'orientació liberal i nacionalista. Antoni Rovira i Virgili fou un dels seus dirigents.

59. Francesc Calvet i Rovira, catedràtic de geologia de la Universitat de Barcelona. Morí el 10.01.2002.

FELIP AMB EL SEU FILL FRANCESC.

1949. ENTERRAMENT D'ANTONI ROVIRA I VIRGILI. FELIP CALVET,
EL PRESIDENT IRLA I ANTONI ROVIRA (FILL DEL FINAT) PRESIDINT EL DOL.

demanava a Felip que li facilités el passatge de frontera d'una manera clandestina. Felip Calvet els feia totes les gestions, intentant donar-hi un toc de seguretat, però advertia que "encara no hi ha res segur, tractant-se d'anar a casa nostra"⁶⁰. L'actitud de progressiu pessimisme de Rovira Virgili sintetitzava una mica l'estat d'ànim general de l'exili català al Rosselló: "Per ací, desorientació i cansament". Era, segons l'historiador Francesc Vilanova, una anàlisi exacta del final de l'exili⁶¹.

Altres exiliats, sorpresos per la mort, perdien definitivament la possibilitat d'emprendre el retorn. És el cas de Pompeu Fabra, que morí sobtadament a Prada la nit de Nadal de 1948. El dia 28 va ser enterrat en una cerimònia solemne oficiada per l'abat de Sant Miquel de Cuixà i amb música de Pau Casals⁶². El pare de la Teresa hi representà la Generalitat, en substitució de Josep Irla. Com no podia ser d'una altra manera, Felip Calvet va col·laborar en l'organització de l'enterrament i, junt amb Barrera, Corredor, Ginesta, Vila i Víctor Torres, va portar el bagul damunt l'espallla fins al cementiri⁶³.

L'estiu de 1948 la Teresa Rovira havia aconseguit de procurar-se un passaport per a una estada de tres mesos a Catalunya, i vingué amb el seu fill Francesc a Sant Feliu a la fonda dels seus sogres, "la família guixolenc, tan amable per a tu i per al nen". De fet, s'hi estigueren només un mes, el temps suficient perquè els homes de la llar de Perpinyà -pare, avi, oncle- els enyoressin. Rovira "hi trobava a faltar aquella font de rialles i mitges rialles i els cops de mà ràpids i sobtats"⁶⁴.

Poc menys d'un any més tard, el 5 de desembre del 1949, moria també al domicili de Perpinyà Antoni Rovira i Virgili, incapaç de superar mentalment tanta decepció i l'angoixosa solitud. O, com digué Josep Maria Capdevila, un altre il·lustre exiliat: "Ens havíem arribat a pensar que tot l'immens dolor que traspua la història eren notes per a posar a peu de plana dels llibres"⁶⁵. En aquell moment de l'agonia de Rovira i Virgili, a la llar només s'hi trobava el seu fill Antoni. La Teresa, aquell dia, era encara a Barcelona, on havia reprès els estudis de biblioteconomia, sense sospitar la gravetat de la malaltia del pare. Felip Calvet, per motius de feina -com direm aviat- es trobava ja a Épernay. Francesc, el nét, llavors tornava a ser a Sant Feliu, passant uns dies a la fonda dels avis Jaume i Irene.

60. Apèndix 2.8. 15 de març de 1948.

61. ROVIRA I VIRGILI, A., *Cartes a l'exili*. Carta a Ferran Cuito: Perpinyà, 8 de juliol de 1948. VILANOVA, F., "L'exili d'Antoni Rovira i Virgili a través de les seves cartes", *Serra d'Or*, abril 2003.

62. El mestre Pau Casals el 3 de gener de 1949 desitjava un bon any al matrimoni Calvet / Rovira. Vegeu l'apèndix 2.11.

63. TORRES, V., *Memòries polítiques i familiars*. Pagès editors. Lleida, 1994. Pàgs. 177 i 178.

64. ROVIRA I VIRGILI, o.c. Cartes 341 i 345.

65. PLA, J., "Josep Maria Capdevila, el 1966", a *Retrats de passaport*. Vol. 17 de l'O.C. Edicions Destino. Barcelona, 1970.

L'enterrament tingué lloc el dia 7 de novembre i en conservem a l'arxiu municipal de Sant Feliu de Guíxols un reportatge fotogràfic complet. S'hi trobaren els amics fidels de sempre i els companys de partit que restaven encara a França: Josep M. Corredor⁶⁶, l'excalde de Llagostera d'ER Santiago Vila, Víctor Torres, Heribert Barrera, Ferran Rahola i Manuel Companys, entre altres, que portaren el fèretre. Felip Calvet, el president Irla i Antoni Rovira (fill del finat) presidiren el dol. En segon terme ho feien Manuel Serra i Moret, Josep Fontbernat, Humbert Torres, Martí Barrera i Josep Tarradellas.

"Estimat Rovira: ja no em podreu aconsellar més...". Foren les paraules que pronuncià Josep Irla⁶⁷.

Pel que acabem d'apuntar més amunt, aquell any de 1949 va ser crucial per a la família Calvet - Rovira. Hagueren de decidir coses importants de la seva vida. L'un i l'altra havien de pensar en la pròpia realització personal i, per tant, en el seu futur professional. Així doncs, la Teresa, aquell curs, reprengué a Barcelona la carrera de bibliotecària -interrompuda per la Guerra Civil-, que acabaria un any després. I anava i venia, de Barcelona a Perpinyà.

Per la seva banda, Felip Calvet, -que aleshores treballava molt per al guixolenc Alfred Tibau i Llinàs (*Fredo*)⁶⁸, a partir del novembre del mateix any -1949- era amb ell a Épernay, capital de la regió de la Xampanya. Tot això sense abandonar el seu petit local de Sant Esteve ni el piset de Perpinyà, i sense deixar de col·laborar en els negocis del suro de Cogolin ni de participar en els afers polítics del president. Felip Calvet es convertí, doncs, en tècnic i després gerent i soci d'una gran empresa, càrrec gràcies al qual va conèixer gent important del món del xampany, com el comte Robert de Vogue, principal impulsor de la firma Moët & Chandon i, a més, creador del Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne (CIVC). També se li presentà l'ocasió de conèixer l'industrial Jacques Mercier, que li va proposar treballar amb ell al servei de l'exportació d'aquella firma. Les anècdotes publicitàries que es conten d'Eugène Mercier són cèlebres. També se'l pot considerar com un bon amic de la família Canard, de la casa Canard-Duchêne.

Felip, amb Fredo i Pujol, inicià també un negoci del suro al Pertús. Però ja se sap que aquest món del comerç del suro presentava moltes irregularitats, en el sentit que les puges i baixes en el mercat i la crisi d'exportació

66. Josep M. Corredor recorda la mort de Rovira i Virgili en el seu llibre *De casa i d'Europa*, Barcelona, Selecta, 1971.

67. CALVET / ROIG, Josep Irla. *President de la Generalitat de Catalunya a l'exili*. Teide, 1981.

68. Morí en accident de cotxe prop de Marsella l'any 1956. Pocs dies després, ferida al mateix accident, morí la seva muller Assumpció Turon, també de Sant Feliu.

es podien presentar quan menys se les esperaven. És a dir, que algunes d'aquestes expansions econòmiques que s'intentaren a França no tingueren els èxits esperats.

A pesar de l'activitat comercial, de gran volada, que havia pres Calvet, no deixà de col·laborar en la gestió de la petita fàbrica de l'Irla, a Cogolin, que continuà en funcionament fins l'any 1955.

En tot cas, l'amistat continuava comptant molt entre ells, com mostra la sentida resposta de Josep Irla a Felip⁶⁹ al telegrama de condol que el segon li havia enviat, amb motiu de la mort de la seva esposa, Florència Bas Parent⁷⁰, ocorreguda a Fréjus el dia 18 de febrer de 1955:

"Fréjus-Plage, 2 març 55

Estimat Felip. La vida és duríssima, les adversitats cauen damunt meu. I això és la realitat pura, que no podem lluitar contra la fatalitat.

Després de 79 anys de lluites continuades, ha començat el desenllaç, i això, en aquests tristos moments, es coneixen els homes, els amics, els que són adornats de sentiment, els que no porten res dintre d'ells. No estic per filosofar, amic Calvet, en moment de fonda pena.

Agraït pel teu telegrama de condol.

Traspassà, el dia 18 del passat mes de febrer, d'aquesta vida; tu que la coneixies, vulgues retenir-la present en el teu pensament.

Cordialment,
J. Irla "

Mentrestant, Felip Calvet, de tant en tant, venia a Sant Feliu i Barcelona. Al principi, alguna vegada clandestinament.

La Teresa, per la seva banda, havent acabat la diplomatura de biblioteconomia, retornà al seu domicili de Perpinyà, malgrat que Felip, per motius laborals, passava molt de temps a Épernay. Per recomanació d'un gran amic de Montpeller, Josep Maria Corredor, durant dos anys va fer de lectora en un *lycée* de Perpinyà. L'any 1952, amb el títol de bibliotecària -a més del de llicenciada- començà a estudiar la possibilitat d'exercir a Catalunya, el seu país, en la seva llengua. El 1953 començà a exercir-ne a Esparreguera, on desenvolupà una activitat cultural important pel que fa a la difusió del llibre català i a la literatura infantil. Finalment, Teresa Rovira passà a la Biblioteca de Catalunya. I, des d'aleshores, la seva activitat en aquest món és tan

69. AMSFG. Fons Felip Calvet. Correspondència.

70. Florència Bas Parent (Sant Feliu de Guíxols, 4.02.1879 - 18.02.1955).

intensa que no la podem resumir, simplificant-la, aquí⁷¹. Als anys setanta treballava, moltíssim, "com a directora de la Biblioteca de Sant Pau -d'uns 1.400 lectors diaris, tots estudiants que cal orientar-. Aquesta biblioteca es troba en els baixos de la de Catalunya". En dirigia la secció infantil i juvenil, les de més assistència de públic de totes les biblioteques de Barcelona⁷².

Calvet, en les successives visites que feia a Catalunya -el seu retorn era progressiu-, es va anar introduint comercialment a la comarca del Penedès i, concretament, a Sant Sadurní d'Anoia, on començaren els primers contactes amb diferents empreses productores de cava. Felip els comprava els taps de tiratge -o quartes i quintes⁷³ a fàbriques de taps de Sant Feliu- i, un cop regenerats en un magatzem que muntà a Sant Sadurní, eren enviats a Épernay.

TERESA ROVIRA I FELIP CALVET, A SANT FELIU DE GUÍXOLS. 26.12.1962 (ANY DE LA GRAN NEVADA).

71. MANENT, A., "Teresa Rovira i Felip Calvet: travessar el desert de l'exili", dins *Retorn d'abans d'ahir*. Barcelona: Destino, 1993.

72. Apèndix 2.16 i 2.18.

73. Taps de baixa qualitat.

Es podria dir que la llarga experiència comercial a la terra del xampany, a Felip, li serví molt per a fer molts amics, per a adquirir coneixements i familiaritzar-se amb la ciència i la saviesa que amagava l'elaboració d'aquells vins escumosos de tanta fama. Des del punt de vista econòmic, no sembla pas que els negocis a la Xampanya li haguessin anat de la mateixa manera positiva. És a dir, que va retornar a Catalunya amb més bagatge cultural que no pas material.

L'any 1958, un cop establert definitivament a la seva terra, a Barcelona -al carrer Muntaner-, a poc a poc anà agafant representacions, com la de la fàbrica Prioux -després Agglotap S.A.- de Sant Feliu i, a base de comissions amb les millors cases del Penedès, de Codorniu i del Freixenet, Felip va poder remuntar satisfactòriament la seva situació econòmica.

D'aquesta manera, Felip Calvet va esdevenir un pont de contacte i diàleg entre dues comarques productores de vins. La coneixença de Gaston Burtin, Jean Lehay, René Philipponnat (Moët&Chandon), Charles Delhay, Bernard Gascó, Hubert Moreu, etc., -tots ells bons amics de Calvet i excel·lents coneixedors de l'elaboració del xampany i d'una àmplia cultura humanística-, l'anava traspassant al món del cava, i a la inversa.

La fidelitat al país, a la memòria de Josep Irla i a la institució de la Generalitat

En aquest darrer apartat, hem de recordar que Felip Calvet, a la vegada que tenia una intensa activitat professional a Catalunya i a França, mantenia una activitat política molt activa a un costat i altre dels Pirineus.

Des de la dimissió de Josep Irla, per motius de salut i d'edat principalment, la presidència de la Generalitat va recaure en Josep Tarradellas, l'any 1954. El mateix Felip -amb el concurs de l'historiador Josep M. Roig- ha deixat escrit el procediment -gens fàcil, certament-. El 21 d'abril, Josep Irla havia signat a París dos decrets importants i polèmics, encaminats a regular la successió a la presidència de la Generalitat. Ambdós textos van aixecar una forta polèmica, pel que fa a la seva validesa jurídica⁷⁴, que aquí no podem recollir⁷⁵. El 7 de juny de 1954 la dimissió de Josep Irla era un fet.

74. CALVET / ROIG, o.c. Pàg. 282 i s. Un tema que es podria estudiar amb més profunditat. Josep Pallach donà a conèixer un document contrari al procediment seguit i a les decisions de l'Irla.
75. El mateix Josep Irla en les seves memòries inèdites dona la seva versió.

1965. AMB L'EDITOR JOSEP M. CASACUBERTA I
L'ESCRITOR RAFAEL TASIS, A SANT PERE DE RIBES.

Sigui com sigui, la veritat és que, a l'exili, tant a París com a Saint-Martin-le-Beau, Felip havia tractat sovint l'amic Tarradellas.

Per la lectura de la correspondència de Felip Calvet - Josep Tarradellas ens adonem que la fidelitat política que havia mantingut al "senyor" Irla i a la institució que el guixolenc representà amb tanta senzillesa i austeritat -com també l'amistat, fins a la mort d'Irla ocorreguda el 19 de setembre de 1958-, la mantingué, ferma, vers la persona de Josep Tarradellas i la institució de la Generalitat.

L'anar i venir de Felip de Catalunya a França i al revés, que responia a motius de feina, l'aprofitava també per a fer encàrrecs del president Tarradellas. Conèixer i veure gent, recollir notícies i escrits, comprar-li algun llibre, etc.

Tampoc no li faltava l'ajuda econòmica de Felip -proporcionada amb tota la discreció- en uns moments en què la situació material del president era més precària.

Era ben famosa la seva cartera. Tant, que un dia el periodista Josep Martí Gómez el va descriure amb gràcia com "l'home de la cartera: hi porta embotits, cartes comercials, manifestos clandestins, diaris, idees perquè la gent del cava català accedis a l'aprenentatge a la Xampanya..."⁷⁶.

I per si això era poc, aprofitava les seves vacances per anar a treballar a la fonda familiar de Sant Feliu. Comprava a plaça -saber comprar, el secret d'una bona cuina-, dirigia el cuiner, servia els clients, parlava amb ells, anava a les reunions i mitjans que a partir de 1976 tenien lloc a Sant Feliu. Des de la costa escrivia al President explicant-li les coses, passant-li informació i passant-li també algun xec bancari⁷⁷.

Les cartes que Felip Calvet adreçava a Tarradellas -una petita mostra de les quals la trobareu als apèndixs d'aquest llibre- testimonien aquesta fidelitat.

Mentrestant, Felip Calvet -recuperant el que havia après a la Universitat de Montpeller, els seus estudis d'història-, paral·lelament a totes les altres nombroses activitats que no deixava de costar, portava a terme un treball de recerca històrica sobre la persona de Josep Irla i el temps de la seva presidència de la Generalitat a l'exili. Recollí documents i fotografies de la família, bàsicament de mans de l'afillada de Josep Irla, Encarnació Pijoan. Aplegà històries orals, que després va transcriure. Visità arxius i biblioteques.

76. *La Vanguardia*, 7 març 1999.

77. Apèndix 2.17. Sant Feliu de Guíxols, agost de 1976.

FELIP CALVET, AMB JOSEP TARRADELLAS, A SANT FELIU DE GUÍXOLS EL 1982.

N'escriví nombrosos articles, del paper que desenvolupà Josep Irla. Li preparà homenatges. Amb el concurs d'un jove historiador d'ofici -Josep M. Roig i Rosich-, donà metodologia i rigor interpretatiu a uns documents, que calia ordenar i expressar literàriament. Així es pogué publicar l'única obra biogràfica important de del president: *Josep Irla. President de la Generalitat de Catalunya a l'exili*.

Ja l'any 1970, junt amb la seva esposa Teresa Rovira, havien obtingut el premi Ramon d'Alòs-Moner de bibliografia, atorgat per l'Institut d'Estudis Catalans, amb el treball *Bibliografia d'Antoni Rovira i Virgili*. També anà a càrrec del matrimoni la "Semblança biogràfica" del llibre *Antoni Rovira i Virgili i la qüestió nacional. Textos polítics, 1913 - 1947*⁷⁸.

78. Generalitat de Catalunya, 1994.

En acabar aquest llibret, de tot l'enfilall d'imatges que ens van venint a la memòria, ens han quedat fixes les dels últims àpats fets a la seva casa al carrer Muntaner -el lluç de palangre comprat al mercat i cuinat a casa per ell mateix-, mentre ens explicava als neòfits comensals, les excel·lències, qualitats i l'aroma del bon xampany que, necessàriament havia d'anar acompanyat d'un bon tap de suro, que era escrupolosament analitzat per un expert. I la darrera imatge. Passejant amb uns amics pel camí que va a Bell-lloc de la vall d'Aro, se'ns aturà el famós taxi de Barcelona que portava Felip Calvet pels diferents llocs del país. En aquella ocasió, Felip ens digué que sempre que venia a Sant Feliu, per raons de negocis, havia de passar per la Font Picant a tastar-ne l'aigua.

FELIP CALVET, AMB EN RAMON TAULER I L'ÀNGEL JIMÉNEZ, A LA FONT PICANT DE BELL-LLOC, EL 1998.

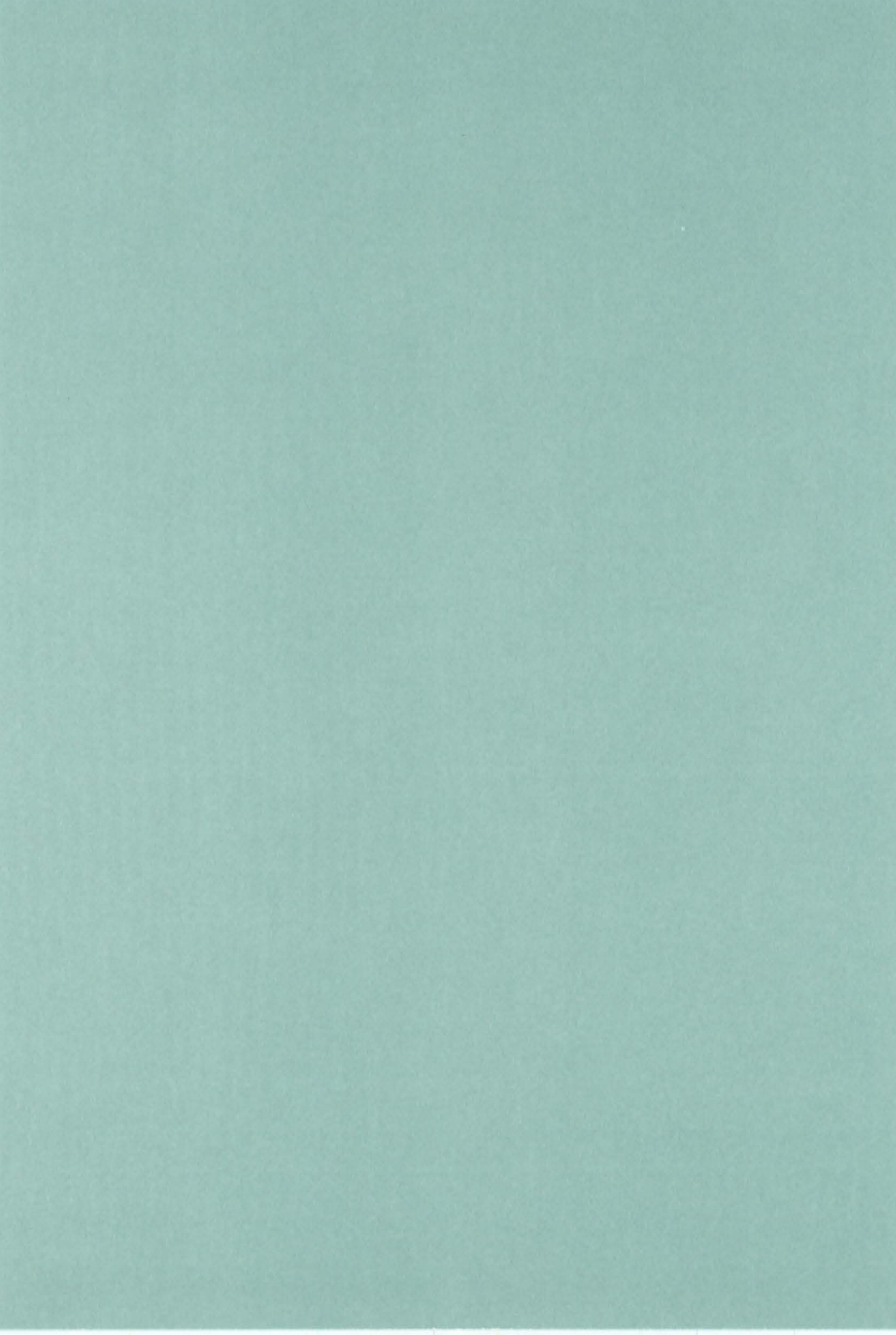
Pensem que la vida de Felip Calvet, que hem intentat esbossar en aquestes poques pàgines, constitueix un exemple de trajectòria prou significatiu dels camins dels republicans exiliats, que volem mantenir viu en el record. I que forma part d'un col·lectiu, d'una generació, que ha viscut amb ideals i solidaritat. Xavier Benguerel deia que "un exili com el nostre no s'acaba mai!", perquè -continua

dient M. Àngels Bosch- "la condició d'exiliat s'arrossega sempre, tot i la visible calma del retorn a casa"⁷⁹.

El record i homenatge que retem aquest any a Felip Calvet i a la seva muller, Teresa Rovira, voldria ser un compromís per a continuar treballant per promoure la investigació i la difusió d'un període recent de la nostra història que ens cal recuperar, per a mirar amb realisme i serenor el futur del nostre país.

79. PONS I PAGÈS, J., *Memòries d'exili*. Edit Afers, Barcelona, 2002. "Estudi preliminar", de M. Àngels Bosch, pàg. 32.

apèndixs

1. Les finances de la Generalitat de Catalunya a l'exili, durant la presidència de Josep Irla (1940-1954)⁸⁰

Felip Calvet

Els esdeveniments més importants de la nostra història del segle XX no són encara prou coneguts per molta gent. És el cas de moviments, entitats i períodes com la Solidaritat Catalana (1906), la Mancomunitat de Catalunya (1914-1923), la dictadura de Primo de Rivera (1923-1930), la República i la Generalitat de la Catalunya autònoma (1931-1939), la Guerra Civil (1936-1939), l'exili, la dictadura franquista (1939-1975), la transició democràtica (1975....) Però hi ha una situació i uns fets -els de l'època de la Generalitat de Catalunya a l'exili durant la presidència de Josep Irla (1940-1954) -que són, de molt, els més desconeguts.

La Generalitat de Catalunya es trobà en el moment de l'èxode i de l'exili -gener del 1939- davant una situació econòmica molt crítica, ja que, uns dies abans de passar la frontera, el Govern de la República, amb el Dr. Negrín al capdavant, va exigir l'entrega del fons financer que tenia la Generalitat, amb la promesa que a l'exili es farien càrrec de les necessitats que tingués la institució catalana.

Les necessitats van ésser moltíssimes, començant pels milers de catalans que hi havia en els camps de concentració a França. Tanmateix, les promeses van quedar en gran part incomplertes.

Així i tot, la Generalitat va obrir unes oficines a París, al carrer de la Pepinière i va crear a la capital francesa la Fundació Ramon Llull, que s'instal·là al número 8 del carrer Miromesnil. La Fundació creà les residències d'intel·lectuals i de polítics catalans de Montpeller i de Tolosa de Llenguadoc i va fer una tasca d'ajuda econòmica i també cultural amb l'objectiu de salvaguardar els valors espirituals de Catalunya.

Immediatament després de l'entrada dels alemanys a París -22 de juny de 1940-, la Gestapo s'incautà dels arxius de la Generalitat i de la Fundació Ramon Llull. La major part de documents anà a parar a l'ambaixada franquista a París.

80. AMSFG. Fons F. Calvet. És un escrit de Felip fet a mà en una llibreta negra, com si el volgués publicar.

L'estatut interior del Parlament de Catalunya preveia que en cas d'impossibilitat d'exercir el càrrec de president de la Generalitat de Catalunya, el que havia d'ocupar el seu lloc era el president del Parlament de Catalunya. S'esqueia que aleshores era Josep Irla. Irla esdevenia així, de manera automàtica i amb plenitud de drets, president de la Generalitat de Catalunya. Amb un coratge que l'honora, acceptà la presidència de la Generalitat en els moments més dramàtics de la història de Catalunya.

Acceptà el càrrec i es trobà evidentment sense res. Ni despatx, ni diners. Només perills. En aquests moments, octubre del 1940, vivia a Ceret, al Rosselló. Abans havia estat ja confinat a Le Mans, a uns 160 quilòmetres de París, d'on aconseguí escapar-se abans que els alemanys hi arribessin. Però les autoritats franceses l'obligaren novament a marxar de Ceret i es va haver de refugiar a Cogolin, un poblet de la Provença.

Sortosament, els germans Irla tenien relacions personals i comercials a França ja que a Sant Feliu de Guíxols eren preparadors importants de suro i també consignataris de vaixells.

A Cogolin, hi havia una sucursal d'una fàbrica de taps tancada des de feia temps. El seu propietari, que tenia la seu a Tolosa del Llenguadoc, es trobà mobilitzat per l'exercit francès i va fer un acord d'arrendament. Irla pagaria el lloguer i un percentatge sobre la xifra d'afers. La responsabilitat de l'empresa corria totalment al seu càrrec.

Josep Irla visqué al poble provençal amb la seva muller Florència, la seva afillada, Encarnació Pijoan, i el marit, Joan Ginesta. Posteriorment hi van fer cap el seu germà Nicolau -que hi morí al cap de poc temps- i família.

Irla posà en funcionament la fàbrica malgrat les dificultats d'aconseguir matèria prima a causa de la impossibilitat d'importar suros dels països productors com Portugal, Espanya o Algèria. Amb tot, precisament aquella zona del Var era una de les poques de França on hi havia alzines sureres, encara que la major part feia anys que no es pelaven perquè eren de poca qualitat. Irla, però, bon coneixedor de l'ofici, sabia escollir i féu un acord amb els propietaris surers. Això permeté que la petita fàbrica de Cogolin es posés a fabricar i vendre els taps, i sobretot també partides de suro preparades per a fabricants del sud de França.

Gràcies a l'esforç, al treball i als beneficis que obtingué, li va ésser possible, a més de cobrir modestament els seus pressupostos familiars, d'ajudar gent necessitada -intel·lectuals catalans, estudiants i persones que estaven als camps de concentració- i cobrir despeses que, malgrat la clandestinitat i les limitacions, tenia la Generalitat de Catalunya.

Un fet, sobretot, li va permetre d'augmentar més aquestes ajudes.

El dia 6 de juny del 1944, ara fa 50 anys, les forces aliades van desembarcar a França, a les costes de la Normandia, empenyent així els alemanys fins a Estrasburg i després al cor d'Alemanya.

I el dia 15 d'agost següent els aliats desembarcaven també al Mediterrani, concretament entre Saint-Raphaël i Saint-Tropez. Cogolin es trobava dins d'aquesta demarcació geogràfica.

El dia 24 d'agost les forces del General Leclerc entren a París i, el mateix dia 24, queda alliberada la ciutat de Montpeller.

Jo tenia aleshores 24 anys i vivia a Montpeller després d'haver estat durant mesos en dos camps de concentració. Em va ésser possible de residir a la ciutat llenguadociana gràcies a la Fundació Ramon Llull, així com de realitzar els estudis per a una llicenciatura a la facultat de lletres de la universitat d'aquella ciutat.

Des del començament de la seva presidència, jo havia col·laborat amb Josep Irla tant políticament com comercialment.

Vaig assabentar-me que els alemanys, en fugir de la zona mediterrània francesa, havien abandonat a l'estació de Sète i al seu port, entre altres coses, una quantitat considerable de saques de taps que venien d'Espanya i anaven a Alemanya.

Com a resultat d'una gestió al Servei de Contribucions de Montpeller, capital del departament, em confirmaren que els *Domaines* s'havien fet càrrec de les mercaderies abandonades i, per tant, aquestes pertanyien ara a l'Estat francès.

La direcció general de l'Enregistrement des Domaines et du Timbre m'autoritzaren a visitar els llocs *où son stockés les bouchons de liège, provenant du déchargement de wagons abandonnés par les allemands*.

Els *Domaines* havien de resoldre o vendre ràpidament les mercaderies que tenien, ja que les forces aliades els havien comunicat que necessitaven urgentment els molls de l'estació de Sète i els magatzems adjacents.

(Hi havia més de mil [1.000] saques de taps. Cada saca pesava entre 60 - 70 i 75 quilos aproximadament. Imaginem-nos l'espai enorme que aquests representaven! La totalitat, pel que vaig constatar, corresponia a entregues de diversos fabricants espanyols, concretament catalans i del Baix Empordà, que enviaven als seus clients alemanys).

Immediatament vaig posar-me en contacte telefònicament amb Irla. Vaig explicar-li la possibilitat i l'abast d'aquesta possible operació. Ell va captar-ne, tot seguit, la importància. Va dir-me de procurar arribar immediatament a un acord i de negociar bé el preu total i procurar també que ningú no se'ns avancés.

Efectivament, calia anar de pressa.

1r) Vaig comprar tots els taps a nom de l'empresa que tenia Irla. Vaig comprar-los a PES. A tant el quilo. Normalment es fa sempre, a tant per mil taps.

Una vegada feta l'operació de compra i pagada, calia:

2n) Trobar uns magatzems per posar-hi la mercaderia comprada. Vaig trobar-ne dos de grans, de magatzems, a la ciutat de Montpeller, a 30 quilòmetres de Sète.

3r) Calia treure urgentment, i per les raons explicades, totes les saques dels molls de l'estació de Sète. A causa de l'ocupació alemanya, i de la guerra que continuava hi havia moltes dificultats de transport. Gràcies a uns camions atrotinats que funcionaven amb gasogen i amb pneumàtics més que gastats, va ésser possible de retirar en pocs dies totes les saques de taps i portar-les als magatzems llogats a Montpeller.

4t) Les mercaderies, una vegada a lloc, es van haver de classificar, treure mostres de totes les saques i ordenar-les. Evidentment no hi havia cap inventari. Hi havia saques de taps per a xampany, moltíssimes per a vins, per a bótes, per a la farmàcia. I moltes de taps cònics.

Tota aquesta feina la férem entre uns quants amics exiliats. Entre ells el Dr. Josep Sastre, que havia estat alcalde de Tremp i comissari -equivalent a governador- de la Generalitat a Lleida; Víctor Torres, advocat, i que posteriorment seria secretari general de la Generalitat de Catalunya del 1948 al 1954, precisament durant la presidència de Josep Irla; Antoni Rovira [fill d'Antoni Rovira i Virgili], aleshores estudiant de batxillerat i anys després professor de llengua i literatura anglesa a la regió de París, etc.

En classificar les mercaderies i, sovint, en canviar-les d'embalatge, ens trobàvem amb la bona sorpresa de trobar-hi menjar: llaunes d'oli, llegums secs i sobretot llonganisses. Els fabricants de taps obsequiaven els seus clients alemanys amb aquest *ravitaillement*. Tot va ésser molt benvingut, si tenim en compte les restriccions i la manca de menjar que patíem, sobretot a la regió de Montpeller.

5è) Una vegada els taps comprats, entrats i classificats, ara calia vendre'ls. Els Irla van establir contactes i jo, amb les mostres corresponents, vaig viatjar molt a bona part de França per tal de visitar futurs clients. Vam trobar

diversos compradors. Els taps eren de diverses dimensions i de diferents qualitats.

6è) Encara calia trobar vagon de tren, que aleshores mancaven. La xarxa ferroviària francesa havia sofert moltíssim amb l'ocupació alemanya. A més, com que la guerra continuava -no fou fins l'abril del 1945 que els exèrcits aliats i de la URSS feren la *jonction* en ple cor d'Alemanya i fins el dia 7 de maig del mateix any els alemanys no signaren l'acte de capitulació a França a la ciutat de Reims- els vagon disponibles eren escassos.

Irla m'escrivia: "Sobretot és precis activar les gestions per obtenir vagon. Precisament l'èxit de l'afer depèn de les possibilitats de donar curs a les mercaderies "estokades". Per a dins de poc s'esperen arribades de taps d'Algèria i aleshores els preus i les facilitats de venda sofriran una alteració remarcable".

7è) Les operacions del transport corresponent a les vendes fetes començaren amb un primer vagó complet a primers de gener del 1945 i s'escalonaren fins el setembre del mateix any. Vam necessitar 46 vagon complets i alguns "envios" al detall. Les destinacions d'aquests taps foren sobretot París, Nantes, Saumur i Lille. La totalitat va ésser de:

36.000.000 de discs o arandeles (suro natural o aglomerat)
i uns 60.000.000 de taps.

Aquesta operació de Sète va representar uns beneficis d'una certa importància, i, una bona part dels guanys, Irla els va fer servir per a ajudar exiliats necessitats i per a organitzar l'estructura i el desenvolupament posterior de la Generalitat de Catalunya a l'exili.

Això permeté la creació del Consell Assessor de la Generalitat de Catalunya presidit per Rovira i Virgili. Aquest organisme va servir per a assessorar el president de Catalunya i per a preparar l'obra de restauració legal de l'autonomia catalana. I posteriorment es va crear l'únic govern de la Generalitat a l'exili.

La generositat esmentada hauria d'ésser exemple per a tots els governs d'avui.

2. Correspondència

2.1. Josep Irla a Felip Calvet

Cogolin, 2-12-41

Estimat Felip,

La teva carta va impressionar-me en l'explicació de la malaltia de la pobra Sra. Viarnés⁸¹. Voldria fer tot el possible perquè no tornés a passar això d'ara, per això vaig enviar-te 250 ptes. per a ella. Quan rebi la suma del mes de novembre, enviaré els 400 acostumats i, si és necessari, més. Espero que ho diguis, i faré tot el que em permeti el moment actual. Pensa que tot el que faig -el poc que faig, vull dir- és cosa particular meua, i que altres amics com vosaltres es troben en les mateixes circumstàncies, i no puc deixar de fer alguna petita cosa per ells.

Dintre de les meves possibilitats, faig tot el possible, i crec que compleixo un deure. No vaig portar res d'Espanya, tot quedà allà. No sé la sort que ha tingut, i vingueren, arrossegats per mi, nou de la família. Això m'ha obligat a situar-me i treballar ajudant els meus, com un jove; però tinc de dir-te que jo mateix estic sorprès de sostenir-me de la manera que treballa del matí al vespre, i sempre amb el mateix delit de la joventut.

Aquesta obligació que compleixo per ajudar els familiars, també vull complir-la pels amics com tu, i naturalment la Sra. Viarnés. Per tant, confio, t'ho demano, que em posis al corrent de les necessitats de dita Sra., i de les teves, per a fer, per la meua part, tot el que pugui.

Tinc plantejat el cas de la Sra. Viarnés a Santaló i Tarradellas. Com pots pensar, no puc parlar-ne a ningú més.

Res més, espero noves teves.

T'abraça

J. Irla

2.2. Postal de Felip Calvet enviada als seus pares i germà a Sant Feliu

Montpeller, agost 1944

Estimats pares i germà. Per la premsa o la ràdio estareu assabentats del bombardeig que ha sofert aquest ciutat. Aquesta postal serveixi per a tranquil·litzar-vos. Res m'ha succeït, estic perfectament bé. Dies després d'haver-vos escrit la meua del 23, ens temíem aquesta visita. Durant 25 minuts ha estat un veritable i seguit ruixat. Avui més que mai els nostres desitjos són que la guerra s'acabi ben aviat. Us prego d'animar-vos i estar del tot tranquils. Records als oncles, cosins i amics

Amb tot l'afecte, us abraça el vostre

Felip

⁸¹. Maria Viarnés i Forch (Figueres, 16.03.1877), mare de Francesc Campà, alcalde republicà de Sant Feliu de Guixols, afusellat a Girona el 1939. Aleshores es trobava a Palavas, prop de Montpeller. Vegeu també l'apèndix 2.10.

1963. SANT FELIU DE GUÍXOLS.
FRANCISCO, FELIP, FRANCESC I TERESA.

2.3. Carta de Francesc Dalmau⁸² a Felip Calvet

F. Dalmau
Nº 1 Span. Loy Pioneer Corps
British Liberation Army
{sense data}

Estimat amic Calvet: Em sabé molt de greu que no tinguéssim més temps per poder parlar a Perpinyà. A veure si quan torno ens podem reunir i fer-la petar més àmpliament. No fa gaire que vaig escriure a en Barrera i més o menys li explicava tot el que és explicable per carta.

Què tal feu pel Llengua d'Oc? Nosaltres estem un mica decebuts de la Conferència de Crimea, perquè esperàvem quelcom de més positiu per a nosaltres. Decididament no tenim sort, i els exiliats som bastant ximplers. Així és que no cal estranyar-se gaire de la poca sort (o millor dit, bastant desgràcia) que tenim.

De Londres, no en sé res. Fa dies que no m'han escrit. Només he rebut una invitació del Casal Català d'allí per prendre part a una vetllada donada com a recordança del primer president. No cal dir que no vaig anar-hi.

He rebut per mitjà d'ells algunes revistes d'Amèrica. La millor que allí editem és la que surt als EE.UU., el director de la qual crec que és Carner Ribalta. Si algun dia en rebo alguna, ja te la faré arribar.

Ací a Bèlgica, hi he trobat molt pocs catalans i tots m'han semblat molt desorientats; no fan res pel seu compte i van gairebé a remolc dels espanyols, els quals, val a dir, no fan més que jugar a cartes i beure cafè ersatz.

La premsa anglesa, ara per ara, ens té ben oblidats. Fa molts de dies que no fa cap menció ni porta cap nova que pugui afectar-nos, així és que no sabem pas què passa (o, millor dit, en sabem menys que mai).

Crec haver-te dit que els catalans residents a Anglaterra formen dos grups: un "alrededor" de Carles Pi i Sunyer (Casal Català) i un altre de més reduït dit Llar Catalana, que és una dependència de l'Hogar Español, centre comunistoide. El cap més destacat d'aquest últim és l'Àngel Coll, que quan jo estava per Montpeller ell s'estava a Narbona, en un centre de refugiats que hi havia allí.

A veure si m'escrius i em tens al corrent del que feu per Montpeller.

Records als companys i per a tu una abraçada del teu amic.

F. Dalmau

2.4. Carta de Josep Irla a Felip Calvet

París, 30 agost 1945

Estimat Felip: Tinc les teves cartes del 23 i 27 Cte., que contesto avui malgrat el que tinc damunt.

Prenc nota de l'adreça provisional del Sr. Rovira per si arriba el moment d'haver-m'hi de comunicar.

Estic satisfet d'haver vingut a París, malgrat la durada de la meva estada ací, però vaig creure que teníem l'obligació d'estar presents, encara que en Pi no senyala el dia de la seva sortida, perquè no té el visat d'entrada a França. Aquí fem gestions perquè li si-

82. Vegeu la nota 22. Carta sense data. Havia de ser de poc després de la Conferència de Crimea, celebrada el febrer de 1945.

gui concedit amb tota la urgència possible i confiïm que la propera setmana arribarà. Insisteixo amb el meu optimisme que tot irà bé, tot seguit l'amic estigui de retorn a París.

A tothom haurà fet els seus comentaris sobre la formació del govern de la República a Mèxic, i particularment comentaran la sorpresa tinguda al enterar-se dels dos amics designats com a catalans. Potser ara desapareixerà aquesta falsa llegenda que el president era qui nomenava o indicava els noms dels ministres. Tot això ve del confusionisme que hi hagué a Barcelona en certs moments; però no hi ha cap text que ho reguli.

El govern és compost d'elements polítics diferents i els caps de govern busquen els seus col·laboradors en els partits que més força puguin oferir-li en el parlament.

Per altra banda, un ministre designat pel president, fracassa en el si del Govern, i la responsabilitat i el fracàs arruïna el president i, per tant, tot el que representa.

Hi ha moltes coses que deuen posar-se a son lloc.

En Tarradellas ha renunciat, en Nicolau ha acceptat. Un i altre m'han comunicat el nomenament, i els he dit que resolguin lliurement. Per a mi i pels catalans és una satisfacció que sigui la primera vegada que hi ha en el govern dos representants catalanistes⁸³.

I per al teu govern, i -crec- per a satisfacció teva, s'inclou la resposta que vaig fer a la consulta del president de la República "sobre la política a seguir según su juicio con señalamientos que considere oportunos".

Estic molt tranquil per tot ço que fa referència a les resolucions preses a Mèxic, i també de l'acord de Montpeller a què fas referència en la teva carta i que desconeixia.

I res més, amic Felip, molts records

T'abraça

J. Irla

En Tibau serà a Perpinyà la propera setmana. Ahir estigueren junts ací; dissabte vindrà en Fredo⁸⁴.

(Si pots adquirir els documents d'en Pagès, digues a Ginesta si vol que els enviïs tots o part per carta certificada, si no vols anar a Cogolin a passar-hi uns dies).

2.5. Carta d'Arthur Conte a Mr. Piquemal, inspector de policia a Perpinyà

CONSEIL GÉNÉRAL DES PYRÉNÉES-ORIENTALES
Perpignan, le 5 Septembre 1946

Mon cher Ami,

Je recommande à toute votre meilleure bienveillance, mon ami, CALVET, qui a fait toutes ses études avec moi à la Faculté de Lettres de MONTPELLIER, et qui va passer en ANDORRE.

Vous avez reçu à son sujet un coup de téléphone de Mr. PONS.

Veillez lui manifester une amitié à laquelle nous attachons les plus grand prix.

⁸³. Nicolau d'Oliver i Santaló.

⁸⁴. Es tracta del guixolenc Alfred Tibau Llinàs, negociant de taps i suros.

Je vous assure de mes meilleurs sentiments.

Arthur CONTE
Secrétaire Fédéral du Parti
Socialiste

Monsieur PIQUEMAL
Inspecteur de Police
PERPIGNAN

2.6. Convocatòria per a un homenatge al mestre Pompeu Fabra

París, desembre del 1946
Senyor Felip Calvet
25 rue Henri Bataille
Perpinyà

Benvolgut compatriota,

En aquests darrers temps s'ha manifestat en diverses ocasions i sota diferents aspectes el desig de tributar un digne homenatge a la persona del mestre Pompeu Fabra, com a agraïment a l'obra per ell realitzada en el curs de la seva vida i com a demostració d'afecte al Mestre de tots els catalans. A Buenos Aires, era publicat l'any 1943 el volum de la *Miscel·lània Fabra*, tan meritori; a França fou lliurat al Mestre un llibre amb endreces autògrafes; darrerament, a iniciativa de la revista *Quaderns*, a Perpinyà, l'Editorial Regasol realitzava una edició d'homenatge al Mestre Pompeu Fabra de la tria feta per ell mateix de les seves *Converses Filològiques*. Es tracta d'un volum de luxosa presentació, en paper de fil d'Auvènia, format 18 x 22,5 cm., compost a mà i imprès a dues tintes i del qual s'ha fet un tiratge de 550 exemplars exclusivament. Els cinquanta primers exemplars corresponen a les cinquanta persones que, per subscripció, han fet possible l'edició i n'han sufragat totes les despeses. La resta dels exemplars és oferta al Mestre, per tal que, amb el seu producte, pugui assegurar dignament la seva situació personal i particular.

Hem cregut que tots els catalans escampats arreu del món que es trobessin en situació de fer un petit esforç econòmic voldrien gustosament contribuir a fer que aquest homenatge tributat al creador del català modern tingués l'èxit i l'abast que calen. Dels 500 exemplars restants, la meitat són reservats als compradors que es troben a Catalunya. Dos-cents cinquanta exemplars poden i deuen ésser absorbits pels catalans que viuen actualment lluny de la Pàtria. I hem pensat que vós voldríeu ésser del nombre i ajudar-nos en aquesta obra que és mínima compensació del deute que tots els catalans tenim envers el Mestre Fabra. El preu que ha estat fixat per cada volum és de 2.500 i 5.000 francs, avaluat aquest darrer amb la signatura autògrafa del Mestre Pompeu Fabra. Ben entès que, donada la intenció d'aquesta obra, seran admeses totes les subscripcions superiors a aquesta xifra. L'import ha d'ingressar-se al compte de xecs postals d'E. Ragasol, París 30-42-67, i us preguem que comuniquem la vostra subscripció a R. Tasis, 210 rue Wasington, París VIII, el qual farà la tramesa del volum corresponent.

Agraïm per endavant l'esforç que voldreu fer per tal de donar més importància a aquesta tasca i us saludem ben cordialment,

Josep Irla, Josep Carner, Carles Pi i Sunyer, Ferran Cuito i Rafael Tasis.

2.7. Carta de Ricard Sicre a Felip Calvet

16 de Maig del 1947
 Ricard Sicre⁸⁵
 7 Place de la Comédie
 Montpellier, (Hérault)

Volgut amic Calvet,

Fa uns dies que hem arribat per passar una bona temporada amb vosaltres amb la confiança que ben aviat tots serem a casa. Esperem que tots vosaltres estigueu bé de salut. Us felicito pel vostre casament, del qual m'acabo d'assabentar.

A París vàreu visitar les oficines del president, però ell era fora. Després de veure llargament en Santaló, tots dos vàrem tenir una conferència amb en Llopis, els resultats de la qual foren molt esperançadors.

Podríeu fer-me un favor? Us ho agrairia molt. La setmana entrant hem d'anar a Andorra per arreglar alguns *affaires* de família, relatius a les propietats que ens han tornat. Com que tinc passaport americà, jo he de venir solament a Perpinyà a recollir el meu visat sense cap dificultat; però el meu pare necessita un *laisser passer* per passar cap a Andorra fet per la prefectura de Perpinyà. Tots els meus amics que tenia allí són fora i no conec ningú. ¿Podríeu aconseguir-li tan aviat com sigui possible aquest permís, a través de les vostres connexions? Nosaltres pensem venir a Perpinyà el dilluns i us vindrem a veure quan arribem. Pensàvem sortir cap a Andorra el dimecres si podem aconseguir aquest permís per al pare.

Els detalls personals seus són:

Nom: Ricard Sicre Sicre
 Nascut a Das (Girona), el 21 de gener del 1883
 Adreça de residència, 7 Place de la Comédie, Montpellier
 Número de la carta d'identitat, CC-55009

Donant-vos les gràcies per endavant, es "despedeix" el vostre bon amic

R. Sicre

2.8. Carta d'Heribert Barrera a Felip Calvet⁸⁶

Montpeller, 15 de març de 1948
 Estimat Felip,

T'escric per demanar-te un servei que com veuràs m'interessa molt.

Tinc la meua àvia molt malalta, a punt de morir (té ja 86 anys), i és dubtós de si viurà uns dies, unes setmanes o uns mesos. Cosa que em sabria molt greu, de no tornar-la a veure viva. He decidit fer els possibles per fer un curt viatge a Barcelona, si pogués ser durant les properes vacances de Pasqua. T'agraciaria, doncs, que volguessis

^{85.} Ricard Sicre (Montgat 1916 - Ciutat de Mallorca 1993). Fill del Dr. Sicre, exiliat a Montpeller. Ricard Sicre, en entrar a França, va ser internat en un camp de concentració. Una infermera anglesa va aconseguir treure'l junt amb un altre company, i emportar-se'l a Anglaterra. Es va fer molt amic de l'escriptor Robert Graves, i se'n va anar als Estats Units. Retornà a Europa amb l'exèrcit nord-americà. Va ser capità i cap del Grup del Servei d'espionatge i de contraespionatge. A França, prop de Perpinyà, es va fer amic de Felip, amb qui es cartejava ja l'any 1945, arran d'una investigació que es portava a terme sobre un personatge guixolenc que es relacionava molt amb els Irla i el seu cercle d'amics exiliats catalans, sota la sospita de ser un espia dels alemanys.

^{86.} La correspondència d'Heribert Barrera i Costa (Barcelona 1917) a Felip va de 1948 a 1970. Les de 1948 a 1957 són datades a Montpeller, on vivia l'Heribert. Les cartes de 1959 i 1970 són escrites des dels Estats Units, on va treballar aquests anys. Hi ha també una postal del 1984, des de Barcelona.

informar-te a Perpinyà, prop de les persones que semblessin més al corrent, de quins sistemes podria utilitzar per passar la frontera clandestinament i arribar a Barcelona amb el mínim risc. Suposo que el problema essencial és tenir el salconduit espanyol de frontera. Potser hi ha, però, procediments que no el fan indispensable. Sigui com vulgui, m'interessa molt poder fer aquest viatge el més ràpidament possible i no cal dir que no m'aturarien les despeses i que tampoc m'aturaria un cert risc. Fet i fet, si m'atrapessin, un parell o tres de mesos de presó em sabrien menys greu que el que la meua àvia es morís sense jo haver assajat de veure-la per darrera vegada.

No he dit res dels meus projectes al meu pare perquè ja saps com és, com passa ànsia i pateix i si ha de patir uns dies val més que no comenci a patir per endavant. Et prego també -inútil dir-ho- que no en parlis a ningú si no és en el cas que consideris necessari indicar quina és la persona que voldria passar.

Escric també al Víctor a París per si ells tenen algun servei muntat que podria facilitar-me el pas. Però ho dubto, i és sobretot de les teves gestions a Perpinyà que n'espero alguna cosa.

Si per facilitar les coses valgués més donar altres motius al viatge que no pels motius reals -que són d'ordre estrictament privat- no cal dir que et deixo a la teua discreció donar la versió que convingui. D'altra banda, no em faria res fer algun encàrrec pel partit o la Generalitat, si el risc restés raonable.

Molts record a tots. T'abraça,

Heribert

2.9. Carta de Felip Calvet a Josep Irla

Perpignan 20 mars 1948

Estimat Sr. Irla,

Fa uns dies que el Mestre Fabra va demanar per veure'm. Va dir-me que li hauria agradat i interessat parlar amb vostè, però que a l'endemà de l'homenatge no li fou possible venir a Perpinyà perquè es sentia cansat. Va demanar-me si jo sabia de la manera com s'havia resolt el seu cas. Vaig dir-li que ho desconeixia. Ell havia rebut 18.000 [francs] de París però amb aquesta quantitat no li era possible de sortir-se'n. Tot ha augmentat considerablement, diu que la malaltia de la seva filla li ha costat molts diners, està esgotant el seu capital de Mèxic i que dels seus familiars de Catalunya -es tracta d'un nebot de la Sra. Fabra i un xic feixistoide- que abans li enviaven regularment diners, que des del moment que fou conseller del Govern Català fins ara, ha rebut 25.000 frs. El mestre Fabra va explicar-me aquestes coses creient que jo el tenia de veure aviat a vostè. Però sobretot amb la intenció que d'una manera o altra jo li fes l'encàrrec⁸⁷. Diu: "em fa vergonya demanar al president". Comprenc. Va demanar-me també si sabia com s'havia resolt el cas del meu sogre i vaig dir-li: "em sembla que hauran decidit la mateixa cosa que a vostè". El vaig trobar preocupadíssim i dient que amb l'assignació d'abans no pot sortir-se'n. Diu que està disposat a treballar, que té tres llibres per publicar i que creia que resoldrien el seu problema.

Ja està assabentat de la mort de la Sra. Gracieta⁸⁸. Els meus pares m'enviaren un telegrama i al mateix temps telefonaven a Ceret. Vaig obtenir en poques hores els visats espanyol i francès. Però fou difícil. Al consolat vaig tenir un petit incident amb un funcionari i el cònsol em rebé bé, però no tan bé com les altres vegades.

87. Ja l'any 1943, des de Prada, P. Fabra havia escrit directament una carta a Josep Irla sobre aquest tema econòmic, amb el qual Felip Calvet també s'hi relaciona.

88. Maria Gràcia Arpa i Magdalena -la mare de la Maria Duran, esposa de Francesc Irla i Bosch-vivia sola al carrer de Santa Teresa de Sant Feliu.

El visat francès fou laboriós, però vaig trobar per part de diversos serveis tota classe de facilitats. En Clerc una vegada més ha estat de gran ajuda. Per haver telefonat a casa sé que la Maria arribà bé i que pensa retornar en curs de la setmana entrant. Ja pot imaginar-se les hores que visquérem a Ceret, però cal reconèixer que la Maria ha estat més forta del que era de preveure.

L'Heribert m'ha escrit dient que la seva àvia està molt malalta i que ha decidit anar a veure-la abans de morir. Em demana que procuri facilitar-li el passatge de frontera d'una manera clandestina, naturalment. Diu que també ha escrit a en Víctor. Ací hem pogut arreglar-ho i -crec- d'una manera força bona i segura, encara que no hi ha res segur tractant-se d'anar a casa nostra. Li he escrit explicant-li les gestions fetes i el procediment, però en el fons la meua carta és discretament una invitació a no anar-hi. Em diu que s'ofereix a la Generalitat. Suposo que deu estar al corrent, si no personalment, almenys per París, però crec [que he] de comunicar-li pel que cregués convenient. L'Heribert, com sabem, és intel·ligentíssim, d'un gran valor i d'una perfecta discreció. El que se li podria encomanar ho faria, com tot el que fa, bé. Pensa marxar, a menys d'haver-se'n desdit, abans de Pasqua⁸⁹.

Aquells nois del Camp d'Haras -el de St. Feliu es diu Pujol- arribaren bé a París. Han trobat treball a la casa que treba-

(inacabada).

2.10. Carta de Felip Calvet a Josep Irla

Perpinyà, 25 setembre 1948

Estimat Sr. Irla,

He rebut carta de la Sra. Viarnés i em diu que ja li han concedit el passaport. Em demana per anar-la a buscar, com ja havia demanat, amb un cotxe. Caldria un presupost de 10.000 francs. Amb ells van compresos la liquidació del pis, el cotxe i poder situar-li una petita quantitat per a poder fer el viatge de la frontera a St. Feliu. També m'adreço al germà de vostè⁹⁰. Als germans Tibau⁹¹, Vila⁹², Bargeli⁹³, Sunyer⁹⁴ per demanar-los ajuda i situar a aquesta bona dona una petita quantitat per quan arribi a St. Feliu. Per altra part, he encarregat a en Turon⁹⁵, el qual ja ha estat a Perpinyà, que parli amb Ramon⁹⁶ i procurin, entre ell, sa Vespa⁹⁷, en Canyet⁹⁸, Gallart⁹⁹ i els que ells vegin en situació de procurar d'ajudar-la mensualment. És d'esperar que acceptaran aquesta responsabilitat i que procuraran fer dolços els darrers dies de la mare Campà¹⁰⁰.

Li agrairia que el més aviat possible pugui fer-me enviar la quantitat demanada.

He rebut la resposta del Comte¹⁰¹. És a Ginebra. Diu que ha encarregat a un familiar seu d'arranjar el que li demanava.

Amb records dels de casa, cordialment seu,

Felip Calvet

89. Apèndix 2.8: carta d'H. Barrera (15.03.1948).

90. Xico Irla, que era a Ceret.

91. Joan i Alfred Tibau Llinàs.

92. Santiago Vila.

93. Antoni Bargeli Seva. Escrivent, que treballà amb Ponç Valls.

94. Excalcalde de Santa Cristina d'Aro.

95. Francesc Turon i Vivet, germà de l'Assumpció, muller d'Alfred Tibau.

96. Ramon Villosa Sarret.

97. Motiu del republicà federal Benet Planellas i Arxer.

98. Jaume Cañet Alsina.

99. Benet Gallart Vilà.

100. Maria Viarnés, del 23.01.1949 al 06.10.1953, s'estigué a l'asil de Sant Feliu de Guíxols.

101. Comte Güell, de qui hem parlat en el text.

2.11. Felicitació del mestre Pau Casals al matrimoni Calvet-Rovira

3 Gener 1949

Estimat amic,
Molt agraït a vostè i a la seva esposa pel mot afectuós.
Jo també, i de cor, els desitjo el millor possible en aquest nou any. Les coses
no es dibuixen gaire bé, però no deixarem d'esperar.

Un bon amic

Pau Casals

Una abraçada al pare.

Villa Colette
Route del Ria
PRADES
(P.O.)

2.12. Carta de l'Emili Vigo a Felip Calvet¹⁰²

La Bisbal, 1r -XII-50

Insigne Felip,
(...) Què fas? Com esteu? Et suposo a Épernay, anant d'un cantó a l'altre,
dirigint, triant, orientant, caminant... tot en bé de la benemèrita i mai prou lloada
indústria *corcho-tapонера*. I això deu deixar-te tan aplanat que, quan arriba el ves-
pre, només tens ganes de menjar bé, beure millor i dormir el que es pugui.

Jo vaig tirant, sense pena ni glòria, més aviat amb fàstic, per aquests "andur-
rials". Ja suposava que el que retrobaria -llevat de l'ambient familiar- no seria gaire
agradable, però cal convenir que les realitats depassen, de molt, totes les suposici-
ons. Quina baixa de nivell! No t'estranyarà, doncs, que enyori el que he perdut i que
us envegi a vosaltres que podeu continuar gaudint-ne. A part d'això, res de nou.
Surto poc, vaig un parell de vegades al mes a Barcelona, continuo reposant -fins a
quan?-, lleigeixo força, única manera d'evadir-me de tantes coses desagradables.

Aquests dies s'acomplirà el primer aniversari de la mort del senyor Rovira. Quantes
vegades he pensat -i penso- en ell, enmig d'aquesta desolada buidor que ens volta!
Que l'esforç de tota una generació, de la qual ell fou capdavanter principalíssim,
hagi estat tan mal recompensat, constitueix una injustícia. Però almenys resta com
un antecedent preciosíssim per al dia de demà. I per als que hem tingut el privilegi
de conèixer-lo i tractar-lo, com un magnífic exemple. Digues a la Teresa com aquests
dies la memòria del seu pare se'm fa present.

Em plaurà tenir noves vostres. I que m'expliquessis força coses. I que els negocis
t'anessin ben bé -així com tot el "demés"- . A veure, doncs, si a l'últim, t'animes. I
si no et fes res, m'hauràs d'enviar aquell talonari del compte corrent del meu pare,

102. Emili Vigo Benia (La Bisbal, 1917 - Puig d'Olena, 1954).

com potser serà possible de fer-ne la reclamació de manera que costi pocs diners. I els de Cogolin, què fan? La Cion és a Ceret? No hi ha arranjament?

Records a la Teresa i al Toni (està millor?). Una {...} al nas d'en Francesc. I una abraçada als seus il·lustres pares,

E. Vigo

Per atzar no ha pas vist el Maître Dupront?

2.13. Carta de Josep Irla a Felip Calvet

Cogolin, 25 juliol 1953.

Estimat Felip,

Mig any malalt, però degut a la força de voluntat, seguint el règim de vida imposat pel doctor, afortunadament començo a trobar-me una mica millor, però degut als meus anys, no puc fer-me il·lusions; la realitat: la posta de la vida.

Vell, malalt i pobre; de les dues condicions subjectes a la vida natural de l'home, no haig de parlar-ne, però de la darrera, de la pobresa, tinc l'obligació i necessitat de justificar-la extensament, obeint a un cas de consciència. Per què es troba en situació crítica un home que ha treballat tota la seva vida, i del seu treball havia arribat a una situació per a fer front a totes les necessitats de la seva vellesa? Tu ho saps més que ningú. Per a fer honor al nom que porta, pels seus sentiments democràtics i liberals; en un mot, per estimar la seva Pàtria.

Lluny de la terra enyorada, malgrat els anys, s'ha esforçat en el treball, ha passat tota mena de limitacions, inquietuds i perills, a tot ha fet front, mentre els anys s'acumulen i, com és natural, les forces físiques minvaven.

Hi ha dos anys, a indicacions d'Espernay vingueres per a comprar la fàbrica de Cogolin, i vaig dir-te aleshores que era la meua única sustentació de vida, i que podies resoldre els desitjos d'Espernay destinant Junqué a Miramàs. Naturalment, per a mi significava una reducció de treball i, més que tot, de preocupacions econòmiques.

Fou Espernay, que sense perdre temps, envià Junqué a Miramàs; i com que no hi havia res legalitzat per a poder treballar, nosaltres accedírem a fer les operacions a nom de M. de Liège, amb la convicció i confiança que ens mereix Espernay per a resoldre totes les necessitats econòmiques de Miramàs, signant nosaltres tots els documents produïts per les operacions comercials de Miramàs, esperant el moment de legalitzar la situació. I tot resultà el contrari. Junqué féu "envios" a Espernay i Cogolin facturà i lliurà lletres de canvi pel muntant de les notes que Junqué envià, quatre o cinc "envios", en tres mesos, fets per Miramàs a Espernay, i fou pel venciment de la primera lletra, que ens "enterem" que Junqué no produïa a la perfecció les mercaderies enviades, per mitjà d'una carta que conservem en termes tals, com si fos destinada a un client desconegut, sense cap lligam d'amistat ni consideració personal.

D'aquest temporal, que suposo passat, navegant sense brúixola ni timó, n'ha resultat el que no podia esperar mai, el descrèdit nostre a la banca per tot l'impagat, una quantitat molt forta per a nosaltres, sense cobrar, que la situació que m'ha creat m'obliga avui a escriure aquestes ratlles, esperant de la teua part no altra cosa que un moment de reflexió i la resposta ans del dia 10 d'aquest proper.

Com altres creditors, podem comptar de la suma del nostre crèdit en xec o lletra acceptada per a poder negociar en banca. No dubto d'una resposta afirmativa, perquè mesuraràs el perquè sóc obligat a enviar-te aquesta carta.

Aquests mesos que he passat a Fréjus malalt, han vingut a veure'm alguns amics de Sant Feliu, i tinc anunciada la vinguda de molts d'altres. Dels que he parlat tots....

(inacabada).

2.14. Carta de Francesca Rigau a Felip Calvet

Sant Feliu de Guixols 22-9-58

Benvolgut amic,

Volia escriure't aquestes quatre lletres tan bon punt vaig arribar, però vaig fer-ho tan cansada i amb tantes ànsies d'estar a casa que el temps em va fugir com una exhalació. I volia fer-ho expressant tota la meua alegria d'aquest viatge. Tanmateix, una nova tota trista m'esperava. La de la mort del nostre dilectíssim Pepito. Tan a prop com vaig ésser-hi i tant com l'havia admirat en aquelles fotografies! A voltes, que trista és la realitat, Felip! En l'altra vida com deuran parlar i comentar de nosaltres amb el meu oncle¹⁰³ quan es retrobin! I és bo pensar quant orgullosos estaran del nostre autèntic sentir i pensar. Cal resseguir les seves petjades de prop i el seu exemple ha d'ésser un estímul al nostre camí. Que en pau reposin tots ells.

Voldria, Felip, que els teus assumptes s'hagin resolt favorablement com un "remerciement" a totes les atencions que has tingut per nosaltres durant aquests dies que hem estat a la teva vora i que no oblidaré mai més. La nostra terra em semblà trista en arribar. Tanmateix, jo no l'estimo pas menys. És a casa nostra i, per humil que sia, és sempre la nostra autèntica llar, on hi nien tan bons i nobles sentiments.

Telefona'm quan vinguis a Barcelona, malgrat sia un moment per saludar-te i no t'oblidis de fer-me avinent l'arribada de la Colette per poder "remerciar"-li personalment totes les delicades(es) amb què va obsequiar-nos. Fes arribar així mateix les meves més cordials salutacions a la família Rahola, de qui guardo tan bon record, i, per a tu, l'afecte sincer de sempre¹⁰⁴.

Paquita Rigau

Records de tots els de casa, que t'estan molt agraïts per tot.

2.15. Carta de Felip Calvet al president Josep Tarradellas¹⁰⁵

En el tren, 23 novembre 1959

Estimat president,
Acabo d'arribar de Catalunya.

He vist molta gent, especialment a Barcelona, St. Feliu, Cassà, Caldes, St. Sadurní, St. Celoni, Figueres i Darnius.

He tingut llargues converses, entre els més coneguts, amb els Srs. Ametlla,

103. Paquita Rigau, companya de curs de Felip a l'institut de Sant Feliu, es refereix al republicà federal que va ser alcalde de Sant Feliu de 1931 a 1933, Paulí Margou Oliveres, oncle de la Paquita.

104. Paquita Rigau havia fet un viatge a la Xampanya. La família Rahola és la de Ferran Rahola, que vivia a Reims. Ferran Rahola (Girona, 1914 - Reim, 1994), fill del gironí Carles Rahola i mestre de professió. Es casà amb la filla petita de Pompeu Fabra. Primer treballà a la fàbrica de sabó que tenia Santiago Vila a Perpinyà, i després es traslladà a Reims, on Felip Calvet l'introduí en una empresa de taps de xampany.

105. Aquesta carta i les següents adreçades al president Josep Tarradellas són a l'Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià, a Poblet.

Barrera, Casacuberta i Delmàs.

Malgrat la força política del règim d'un costat, malgrat la divisió del nostre "camp" de l'altre, retorno animat. Tot es pot superar.

Si no té ocasió d'anar a París, jo vindré a Ruy. De preferència, un dissabte o diumenge.

M'han dit, uns, que el "procés" era ajornat. Altres, que s'ajornarà.

Fins aviat,

Cordialment seu

Felip Calvet

2.16. Carta de Felip Calvet al president Josep Tarradellas

Le Pérthus. 22 gener 1976

Estimat president,

Sento haver tardat tant a donar noves meves. Raons? Entre altres coses, la molta feina i les moltes preocupacions degudes a la situació econòmica d'aquí. Vendre taps és ingrat. I també i sobretot, degut a la meua salut. Després d'aquella caiguda a conseqüència d'un *surmenage*, continuo amb alts i baixos. He sofert molt.

Malgrat tot, sempre i des de sempre, he procurat fer una tasca a favor de les institucions catalanes. Més concretament, recuperació de l'Estatut, de la Generalitat amb el seu President.

Amb quins mitjans?: Clients -molts, gent de dreta-, obrers i encarregats de cases de xampany i de taps, estudiants i empresaris, gent de la terra, algun immigrant i amb molts d'altres. Ho he fet en tota oportunitat. Sovint provocada.

He estat deliberadament allunyat de tota nova incorporació a cap partit, grup o grupet. Per què? Perquè encara em sento de l'Esquerra. Tal com era i tal com hauria d'ésser amb l'evolució del temps i de la situació actual. És per haver estat un jove de l'Esquerra que vaig tenir d'exiliar-me. Pels càrrecs polítics que vaig ocupar dins el partit i després a l'Ajuntament de Sant Feliu. Era un dels benjamins que per responsabilitats pròpies va exiliar-se. Perquè després del front de l'Ebre i de la retirada, tenia 18 anys, quan varen internar-me, primer al camp de concentració de prats de Molló i després a Argelers.

Referent a la situació actual del país, el meu optimisme és ben moderat. Tot serà molt difícil. Els llocs clau, els tenien fermes. Per la força de les coses, el règim anirà evolucionant. I per altra part, temo que la impaciència, sovint -no sempre- més que lògica, ens perjudiqui.

Cal pensar molt també en el fet i el problema que tenim plantejat amb immigrants.

Doncs, malgrat el meu silenci, la meua fidelitat i el meu treball -treball modestíssim però de cada dia i sobretot a gent anònima- ha estat essencial per explicar i fer comprendre el fet de la Generalitat i la del seu president Tarradellas. Ho he defensat sempre. Em permeto de dir que era dels ben pocs. I molts dels que ara ho defensen, abans no n'eren partidaris. Estic contentíssim del canvi que han fet.

Ara bé, serà possible? Sóc conscient que serà molt i molt difícil. Cal perseverar.

La Teresa està treballant moltíssim com a directora de la Biblioteca de Sant Pau -uns 1.400 lectors diaris, tots estudiants i que cal orientar-. Aquesta biblioteca es troba en els baixos de la de Catalunya. Desgraciadament, però, la Biblioteca de Catalunya està anquilosada.

En Francesc, que ja té 28 anys, és PNN de Geològiques a la Universitat Central. Jo fa molt temps que no he anat a la Champagne. Des de fa temps, la meua feina és aquí. Tinc una petita instal·lació, com a artesà de taps de suro a prop de Sant Sadurní d'Anoia. I tinc la representació general per Catalunya d'una fàbrica important de taps de xampany. Molt m'agradaria venir a veure'l a Saint Martin. Està vostè, però, massa enfeinat. Molts records per a la seva senyora -li tinc molt d'afecte- i per a tots els seus.

Una cordial abraçada,

Felip

He vingut al Pertús per escriure aquesta carta. Ara retorno a Figueres, i després a Barcelona.

2.17. Carta de Felip Calvet al president Josep Tarradellas

Sant Feliu de Guíxols, 16 agost 1976

Estimat president:

Molt agraït per la seva carta del dia 7.

Com cada any, dedico les meves vacances a la nostra vella, atrotinada però bona de qualitat Fonda St. Telm.

Aquest dies treballem molt, la nostra clientela és sobretot *champénoise*, i fidels des de fa anys.

Malgrat la meua hemorràgia de vitri que tinc en l'ull esquerre -d'aquest ull no veig res i dimecres tinc d'anar a Barcelona perquè em visitarà un altre especialista dels ulls-, treballo molt: fer compres a la plaça, orientació en la cuina i servir en els menjadors, etc. És, però, cansat.

El que volia fer pel mes d'octubre puc fer-ho ara. Adjunto xec. Del meu costat, ningú, absolutament ningú, ha de saber-ne res. Ni la Teresa ni en Francesc. Encara que amb molt de gust ho comprendrien, el que significa i el perquè. Un mínim de discreció m'obliga a no parlar-ne absolutament a ningú. El poc que faig o puc fer és fruit del meu treball, exclusivament personal.

Vaig anar al míting d'E.D.¹⁰⁶. 1r) Per què varen fer una segona esquerra? 2n) Per què avui dues esquerres? Aquest fet crea un confusionisme molt lamentable. Si bé critico el primer punt, com que procuro ésser realista, constato el segon fet. Les coses avui són així, però al meu entendre cal una clarificació. D'"Esquerra" ha d'haver-n'hi una. I prou. I entre tots, encara serem pocs.

Hi havia molta gent. Vaig trobar-hi gent d'esquerra, gent de dreta -i reaccionària-, gent d'altres grups i molta gent curiosa.

El seu missatge fou escoltat "religiosament", amb una total atenció i fou molt aplaudit.

Molt bé i molt agraït també pels seus mots dedicats al President Irla. S'ho mereixia.

De la mateixa manera que n'he organitzat un a Reus -al Centre de Lectura- per finals de setembre, volia organitzar-ne un altre per finals d'agost precisament en el meu poble de St. Feliu i en homenatge a l'Irla. L'E.D. ha tingut l'encert de passar

106. Efectivament, pocs dies després de la Festa Major de Sant Feliu va tenir lloc, al saló Las Vegas, el primer míting d'Esquerra Democràtica de Catalunya. Un acte polític de singular importància, per les personalitats polítiques que hi assistiren (Jaume Fonolleda, secretari d'ED, Jordi Pujol, Josep Pallach, Josep Fornàs, Pere Portabella....) i pel nombrós públic que s'hi aplegà. *Ancora*, 1.464, del 19.08.1976.

al davant dels de l'“Esquerra”. Què hi farem! Jo, personalment, sóc partidari de la unitat o almenys d'una bona entesa.

Entrego aquesta carta a un client de la fonda que marxa ara mateix a França. Cordials records a la seva muller i a la Montserrat.

Una forta i fidel abraçada.

Felip

2.18. Carta de Felip Calvet al president Josep Tarradellas

Barcelona, 30 octubre 1977

Estimat president.

Felicitations, president!

Gràcies a Vostè, Catalunya ha recuperat la seva Generalitat. Únicament un gran tractadista, un gran home d'Estat com Vostè, podia assolir-ho.

Jo, que malgrat les meves limitacions viatjo cada dia pel meu treball, he comprovat en el curs d'aquest setmana:

Com molta gent anònima, gent del poble -treballadors, encarregats o directors de fàbrica- estan al costat de vostè.

2) Referent als immigrants, sobretot després del seu retorn i de les seves declaracions, se senten, molts d'ells, més identificats i contents de Catalunya. Des de fa una setmana, diversos immigrants m'han demanat què han de fer per a aprendre el català.

Per fi, tinc ja al Pertús les memòries del Sr. Irla adreçades: “Als amics del districte de La Bisbal”. Són breus. Tenen 78 pàgines de quadern escolar. Estan a la seva disposició. Si el contingut val la pena i un dia s'han de publicar, es faria després d'haver-les llegides vostè, i amb el seu acord.

Diu el Sr. Irla: “els últims dies d'octubre de 1940 rebo a Ceret la visita dels amics Tarradellas i Escofet per a comunicar-me la tràgica notícia de l'afusellament del president Companys.....”

“Aquesta cruel notícia portà els amics Tarradellas i Escofet a la segona finalitat de la seva visita. Segons l'Estatut Interior de Catalunya, el president del parlament instantàniament deu fer-se càrrec de la Presidència de la Generalitat”.

“Foren endebades els meus arguments exposant les condicions en què havia acceptat ja la presidència del parlament, sobre la meua situació personal.... La resposta fou que eren vàlides les raons exposades, però que la situació en què ens trobàvem no admetia la dimissió”. En el que fa referència a l'elecció de vostè com a President de la Generalitat diu:

“Les condicions que adornen el Sr. Josep Tarradellas són, junt amb la seva gran esperança pel futur, la seva intel·ligència, la seva capacitat de treball, el seu amor per Catalunya i la República. Per totes aquestes condicions podria portar a bon terme el fet primordial d'unir els catalans antifeixistes de l'exterior i d'acord amb els que lluiten a l'interior realitzarà el gran treball, l'obra més important per a donar el cop. És a dir, restablir novament la Generalitat de Catalunya”.

Esperem, tant la Teresa com jo, que l'Antònia i la Montserrat es trobin bé a Barcelona i a la casa dels Canonges, tan diferent del Clos de Mosny, on tot era pau i silenci. Estaríem molt contents que totes dues, quan estiguin més reposades, acceptin de venir un dia a dinar a casa, que és, com ja saben, casa seva. Estic segur

que la Teresa es farà amiga de la Montserrat.

La Teresa està a la seva disposició, si li convé, per explicar-li la situació del Servei de Biblioteques de la Diputació. Com vostè ja sap, la Teresa és bibliotecària -a més de llicenciada- i dirigeix les biblioteques infantil i juvenil instal·lades a la planta baixa de la Biblioteca de Catalunya, que són les més importants i de més assistència de públic de totes les biblioteques de Barcelona.

La meua salut continua essent fràgil i no em permet massa activitats.

Una ben cordial abraçada,

Felip

2.19. Carta de Felip Calvet a l'honorable Josep Tarradellas, president de la Generalitat de Catalunya

Barcelona, 16 octubre 1978

Honorable Senyor Josep Tarradellas
President de la Generalitat de Catalunya
Barcelona

Estimat President,

Crec que és el meu deure de fer-li saber que el poble de Sant Feliu de Guíxols ha decidit, mitjançant una unanimitat de parers, tributar un homenatge al seu fill meritíssim Josep Irla i Bosch, que com molt bé sap posseeix un admirable historial polític: alcalde de Sant Feliu, diputat provincial i diputat a la Mancomunitat sense interrupció -cas molt freqüent- des del 1914 fins al 1923. Durant el període republicà, ocupà tots els càrrecs que vostè coneix abastament. I a l'exili, ja recordarà més que ningú en quines circumstàncies, donada la seva qualitat de president del Parlament català. Es veié obligat a exercir les funcions tan delicades de president de la Generalitat de Catalunya, fins que vostè fou sortosament elegit.

L'esmentat homenatge consistirà en el trasllat de les seves despulles, així com les de la seva muller, al cementiri de la seva ciutat nadiua, i en la inauguració d'una làpida que perpetuarà el seu nom en un dels carrers de Sant Feliu. El Sr. Irla, abans de morir, digué que quan la llibertat fos restablerta al nostre país, desitjaria que les seves cendres reposessin definitivament al costat de les del seu pare, el qual l'havia precedit en el càrrec de diputat "provincial" pel districte de la Bisbal.

En nom de la família Irla i de la comissió coordinadora de l'homenatge, representant totes les entitats, m'han encarregat que li digués que quedarien infinitament agraïdes si volgués presidir la projectada cerimònia amb la seva assistència personal, cerimònia prevista per a la propera primavera.

En esperar de poder conèixer aviat la seva resposta, i agraïnt-la-hi per endavant, una vegada més li repeteixo el meu incondicional afecte.

Felip
Felip Calvet
Muntaner 354
Barcelona 21

2.20. Carta de Josep M. Alvarez¹⁰⁷ a Felip Calvet

Figueres 28-3-81

Amigo Calvet: Antes que nada te ruego me perdones te escriba en castellano, ya que no domino el catalán y temo hacer faltas de ortografía. Sé de tu benevolencia y aprecio que veo me conservas, como yo a ti, que te harás cargo.

Llamé dos veces para despedirme y no pude localizarte; lo lamento, pues el día que comí en tu casa no sólo lo pasé bien, sino que me “rejuvenecí” 40 años reviviendo contigo y Pepita los felices recuerdos de S. Feliu!

Fui al día siguiente a visitar a Tullita Rosich; no sabes tú lo contenta que estuvo y cómo charlamos de aquellos tiempos: la encontré simpática igual. Hablamos de Roselló, no sabes cómo me hubiera gustado verla! En fin, otra vez será, suponiendo que las próximas Navidades viva yo aún!

Si organizáis la comida que hablamos, ya me avisaréis con tiempo -como puedes suponer me haría gran ilusión unirme con todos los exalumnos de S. Feliu.

Yo el día 10 marzo 15 días a S. Feliu de Pallerols, donde te dije, de veraneo; y de 1º junio a 30 sepb. estoy otra vez allí. Al final de estas letras ya te dejó la dirección y teléfono.

Di a tu esposa que he leído y releído el libro con que tuvo la amabilidad de obsequiarme.

Cuando edites el libro sobre el Sr. Irla, avísame para adquirir un ejemplar.

Y nada más, amigo Felipe, que agradecerte la atención de tu invitación una vez más.

Saluda de mi parte a tu esposa, y a Rigau y a Roselló, si tienes ocasión.

Para ti un afectuoso abrazo de tu antiguo profesor y ahora y siempre cordial y buen amigo,

J. M. Alvarez

T/c. San Lázaro 17 -Figueres-

Fonda Finet -S. Feliu de Pallerols - Teléfono: 444-024 (prefijo 972)

107. Antic professor de Felip a l'institut de Sant Feliu de Guixols, de qui hem parlat en l'apartat corresponent.

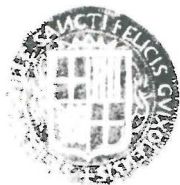

AMB UN DELS SEUS DOS GATS, EL NEGRET. 1996.

cronologia

- 1920 Neix a Sant Feliu de Guíxols el 9 de març de 1920.
- 1928 Jaume i Irene, pares de Felip, es fan càrrec de la fonda Sant Elm.
- 1931 Estudia al col·legi dels "Hermanos" (Col·legi de Sant Josep).
- 1933 Ingressa a l'Institut de Segon Ensenyament de Sant Feliu.
- 1938 Publica a la revista local de la FENC una entrevista feta al republicà Francesc Campà, amb qui col·labora a l'Ajuntament.
El mes d'abril, la seva lleva, la del biberó, és cridada al front.
- 1939 Exili a França. Els primers temps els passa en els camps de concentració de Prats de Molló i d'Argelers.
- 1940 Estudia a la Universitat de Montpeller, i comença la col·laboració política -semiclandestina- amb Josep Irla, president de la Generalitat a l'exili.
- 1944 Obté el títol de llicenciat de la Universitat de Montpeller.
- 1946 Es casa a Andorra amb Teresa Rovira i Comes, filla d'Antoni Rovira i Virgili. La família s'estableix a Perpinyà, i Sant Esteve esdevé el centre comercial de les seves activitats.
- 1947 Neix a Perpinyà el seu fill Francesc Calvet i Rovira.
- 1949 Teresa Rovira reprèn els estudis de bibliotecària a Barcelona.
Felip comença a treballar a Épernay, al costat del guixolenc Alfred Tibau.
Mor Antoni Rovira i Virgili, el sogre de Felip Calvet.

- 1953 Teresa Rovira exerceix de bibliotecària a Esparreguera.
- 1958 El matrimoni Calvet - Rovira lloga el pis del carrer Muntaner de Barcelona, i deixa el de Perpinyà.
- 1970 Amb Teresa Rovira obté el premi Ramon d'Alòs-Moner de bibliografia, atorgat per l'IEC, amb el treball *Bibliografia d'Antoni Rovira i Virgili*.
- 1981 Organitza el retorn de les despulles de Josep Irla i de la seva dona a Sant Feliu, on se'ls ret un sentit homenatge.
Publica amb l'historiador Josep M. Roig i Rosich *Josep Irla. President de la Generalitat de Catalunya a l'exili*.
- 1994 Amb Teresa Rovira redacta la "Semblança biogràfica" del llibre *Antoni Rovira i Virgili i la qüestió nacional. Textos polítics, 1913-1947*.
- 1998 Participa activament en les "Jornades d'estudi" que Sant Feliu dedicà a Josep Irla, president de la Generalitat de Catalunya a l'exili.
- 1999 El 2 de març, mor a Barcelona i és enterrat a la tomba familiar dels Rovira, al cementiri de la barriada barcelonina d'Horta.

ACABAT D'IMPRIMIR A GRÀFIQUES AL-
ZAMORA DE GIRONA, EN DATA 4 DE JULIOL
DE 2003, QUAN S'INAUGURA EL XLI FESTIVAL
INTERNACIONAL DE LA PORTA FERRADA DE
SANT FELIU DE GUÍXOLS. COSTA BRAVA.

En memòria de Felip Calvet i Costa (1920-1999)

El petit llibre que tenen a les mans, escrit en memòria del guixolenc Felip Calvet i Costa (1920-1999), s'emmarca en els diferents treballs d'investigació i difusió que porta a terme el Grup de Recerca de l'Època Franquista de Sant Feliu de Guíxols, per a recuperar la història de la immediata postguerra.

La biografia de Felip Calvet i de la seva muller, Teresa Rovira, és la història de dos joves catalans que, com tants d'altres del nostre país, "travessaren el desert de l'exili" de 1939, segons l'expressió d'Albert Manent. I que pogueren retornar per fer-nos-en memòria.

En la seva experiència personal -tan sols, aquí, apuntada- es resumeixen tots els dolors i les esperances que van viure els exiliats republicans a França.

Catalans, demòcrates i sempre fidels als seus ideals, avui poden ser un referent moral per a les noves generacions.

Ajuntament de
Sant Feliu de Guíxols

Diputació de Girona

Felip amb el
seu fill Francesc